

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

ATTITYDER TILL KLIMATAÅTGÄRDER: EN FRÅGA OM EKONOMISKA SITUATION ELLER KLIMATORO?

- En komparativ studie mellan 10 av EU:s medlemsstater

Elias Lindeblad

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2021
Handledare:	Maria Oskarson

Abstract

This bachelor thesis aim to clarify what factors effect citizen's attitudes toward climate adaptations in the EU member states. Previous research shows that citizen's economic situation and whether you are worried about climate change or not, are important factors that shapes the attitude towards climate adaptation. The impact of citizen's economic situation can be explained by the "Rational Choice Theory"; it is more rational to have a positive attitude toward climate adaptations if your economic situation allows it. The fact that worry about the climate change has an effect on the attitude towards climate adaptation can be explained by "Value-Belief-Norm Theory"; which says that if you feel emotionally attached to a problem you are more prone to act and solve the situation. Therefore the main focus of the bachelor thesis is to determine which factor is the most important when it comes to shaping citizen's attitudes towards climate adaptations in 10 of the EU member states. The result shows that the relation between the worry about climate change and climate adaptations is stronger. The trend is visible in every member state examined, but there are differences between the northwest and southeast states. The result shows that the differences can be explained by the member states' different economic situations and a more sceptical approach and less concern about climate change in southeast countries.

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2021
Uppsatsens titel:	Attityder till klimatåtgärder: En fråga om ekonomisk situation eller klimatoro? – En komparativ studie mellan 10 av EU:s medlemsstater
Handledare:	Maria Oskarson
Nyckelord:	Klimatanpassningar, Ekonomisk situation, Klimatoro, EU, Europa, Medlemsstater, Jämförande studie
Keywords:	Climate adaptation, Economic situation, Worry about climate change, EU, Europe, Memberstates, Comparative study
Antal ord:	12 850

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.2 Disposition.....	6
2. Teori och tidigare forskning.....	7
2.1 Klimatanpassningar - Bakgrund och betydelse.....	7
2.2 Tidigare forskning.....	9
2.2.1 Ekonomins påverkan på inställningen till klimatanpassningar.....	9
2.2.2 Individens klimatoro och dess påverkan på inställningen till klimatanpassningar.....	11
2.2.3 Alternativa förklaringar till påverkande faktorer på inställningen till klimatanpassningar.....	12
2.3 Teoretiska utgångspunkter.....	14
2.3.1 Rational Choice Theory.....	14
2.3.2 Value-Belief-Norm Theory.....	16
2.3.3 Betydelse av ekonomisk situation och klimatoro - skillnader mellan medlemsstaterna.....	16
3. Forskningslucka, forskningsfrågor och hypoteser.....	21
4. Metod och material.....	22
4.1 Material.....	22
4.1.1 Val av källor.....	22
4.1.2 Avgränsning och val av länder.....	23
4.2 Metod.....	24
4.2.1 Multipel regressionsanalys.....	24
4.2.2 Presentation av beroende variabel.....	25
4.2.3 Val av oberoende variabler.....	27
4.2.4 Val av kontrollvariabler.....	28
5. Resultat.....	30
5.1 EU-medborgarens ekonomiska situation och klimatoro som påverkande faktorer på individens inställning till klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater.....	30
5.1.1 Tolkning av resultat i modell 1.....	32
5.1.2 Tolkning av resultat i modell 2.....	33
5.1.3 Tolkning av resultat i modell 3.....	35
5.1.4 Tolkning av resultat i modell 4 (kontrollvariabler).....	36
5.1.5 Tolkning av resultat i modell 5 (interaktionsvariabel).....	37
6. Slutsatser.....	39
Referenser.....	41
Appendix.....	47

1. Inledning

Frågan om klimatattityder och inställningen till klimatkrisen har studerats regelbundet under de senaste 20-30 åren (Capstick et al., 2015). Det är vedertaget att det är av stor vikt att invånare har förståelse för klimatförändringarna för att öka engagemanget och värna om en hållbarare framtid (Bord, O'Connor & Fisher, 2000). Vid FN:s senaste klimattoppmötet i Glasgow diskuterades vikten av att minska de farliga klimatutsläppen och på så sätt minska temperaturökningen som vi ser idag. För att uppnå de krav som ställdes i Parisavtalet (2015), om att hålla temperaturökningen på ungefär 1,5 grader, så krävs det att länder vidtar en del klimatanpassningar (Naturvårdsverket). Under klimattoppmötet i Glasgow kom länderna gemensamt fram till att stödet för klimatanpassningar ska fördubblas fram till år 2025 (Regeringskansliet, 2021). Om stödet förväntas att fördubblas inom loppet av 3-4 år är det högst relevant att agera fort och titta närmare på vilka faktorer som påverkar inställningen till klimatanpassningar. En del av den tidigare forskningen pekar främst på att individens ekonomiska situation påverkar inställningen till klimatanpassningar och en annan del av den tidigare forskningen pekar främst på att individens klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar. Forskningsfrågan som uppsatsen ämnar besvara är därmed vilken av faktorerna som har störst betydelse och i vilken utsträckning som individens ekonomiska situation och klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar mellan 10 av EU:s medlemsstater.

Det är tydligt att klimatanpassningar medför en del problem för de europeiska regeringarna eftersom de ska uppnå klimatmålen samtidigt som de ska se till att behålla medborgarnas stöd i klimatomställningen. Att problemet uppstår på en europeisk nivå innebär att det får stora konsekvenser för Europeiska Unionen (EU) och EU-medlemsstaterna. Remling (2018) diskuterar den ekonomiska aspekten av klimatanpassningar på EU-nivå och förklarar att den europeiska diskursen främst bygger på logiken om ekonomisk rationalitet. Uppsatsen ämnar därmed att undersöka problematiken om inställningen till klimatanpassningar genom att använda det teoretiska perspektivet "Rational Choice Theory" (RCT) för att förklara ekonomins påverkan på individens inställning till klimatanpassningar. Remling (2018) menar att "ekonomisk rationalitet" åsyftar sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatanpassningar. Hon beskriver att ekonomiska argument är den främsta motivationen till varför EU borde engagera sig mer i främjandet av klimatanpassningar. Bouman et al (2020) är

forskare som påvisar att individens klimatoro har en stor påverkan på inställningen till klimatanpassningar och använder det teoretiska perspektivet "Value-Belief-Norm" (VBN). VBN är därmed teorin som används i uppsatsen för att förklara klimatorns påverkan på klimatanpassningar.

Saxena, Qui och Robinson (2018) beskriver att det finns relativt lite forskning om människors uppfattning om klimatanpassningar och om de handlingar som genomförts för att främja klimatmålen som ställdes i Parisavtalet år 2015. Det är därmed viktigt för regeringarna i EU att få en bättre bild av vilka faktorer som påverkar inställningen till klimatanpassningar. Anpassningarna är en gemensam lösning på klimatkrisen och det är således betydelsefullt att få stöd från en stor mängd av sin befolkning för att kunna implementera dem (Tjernström & Tietenberg, 2008).

I tidigare forskning har inte komparativa studier i fråga om klimatanpassningar mellan EU-länder genomförts i någon större utsträckning och det finns begränsad data om ämnet (Poortinga et al, 2019). Jag tycker mig därmed se att det finns ett vetenskapligt problem i tre avseenden, det första avseendet är att det inte har genomförts mer forskning som är mer omfattande vad gäller individens ekonomiska situation och individens klimatoro för att se hur de påverkar inställningen till klimatanpassningar. Det andra och primära forskningsproblemet är att individens ekonomiska situation och individens klimatoro inte har ställts mot varandra för att se vilken faktor som har störst påverkan på individens inställning till klimatanpassningar. Det tredje avseendet är att det inte har gjorts någon komparativ studie mellan EU:s medlemsstater i fråga om hushållsekonomins och klimatorns påverkan på klimatanpassningar. På så sätt kan medlemsstaterna få en bättre uppfattning om attityder till klimatanpassningar och vilka faktorer som påverkar inställningen, vilket skulle kunna leda till vidare samarbete genom delad information som bidrar med att stärka det globala anpassningssamarbetet (Naturvårdsverket).

1.2 Disposition

I studien presenteras först ett kapitel som går igenom teori och tidigare forskning. Den tidigare forskningen ges en begreppsförklaring av "klimatanpassningar" för att sedan diskutera ekonomins, klimatorns och alternativa förklarings påverkan på individens inställning klimatanpassningar. Efter den tidigare forskningen presenteras teorier där "Rational Choice Theory" (RCT) används för att förklara ekonomins påverkan på individens inställningen till klimatanpassningar. För att beskriva klimatorns effekt på individen används Value-Belief-Norm Theory (VBN). För att sedan förklara skillnader i ekonomins påverkan på inställningen till klimatanpassningar mellan EU-medlemsstaterna används individerna i ländernas medelinkomst och köpkraft (PPS) i förhållande till kostnader av varor och tjänster. Skillnader mellan klimatorns påverkan på individens inställning till klimatanpassningar mellan medlemsländerna beror eventuellt på att EU:s sydostliga länder tenderar att vara mer skeptiska till klimatförändringen och dess påverkan, vilket fungerar som en teori i studien. Efter teori presenteras forskningslucka, frågeställningar och hypoteser. Sedan redogörs metod och material där jag motiverar val av analysmetod, redogör för val av variabler och avgränsningar. Senare presenteras resultatet i 5 olika modeller som tolkas, diskuteras och jämförs. Avslutningsvis beskriver jag min slutsats som återknyter till frågeställningar och hypoteser.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Klimatanpassningar - Bakgrund och betydelse

Klimatanpassningar är ett relativt brett begrepp och åsyftar många aspekter. Därför är det relevant att börja med att presentera begreppet och belysa vilka aspekter som vi ämnar att kalla "klimatanpassningar". Mark Pelling, professor i Geografi vid Liverpools universitet, menar att "anpassning" är ett relativt enkelt koncept som beskriver gensvaret på en iakttagen risk eller möjlighet (Pelling, 2011). Han hänvisar till FN:s klimatpanel (IPCC, 2008) som definierar klimatanpassningar som "justeringar i naturens eller mänsklighetens system som respons på den förväntade klimatförändringen och dess skada på välgörande möjligheter". Pelling (2011) hävdar att begreppets komplexitet framträder vid skiljelinjen mellan olika klimatanpassningsaktörer som exempelvis individer, samhällen, ekonomiska sektorer och nationer, samt interaktionen mellan dem. Han förklarar att det ofta uppstår konflikter mellan aktörerna och det blir tydligt att aktörerna har olika värderingar och åsikter i fråga om utformningen av specifika klimatanpassningar. Ford et al (2011, s.327) menar att det finns en mycket begränsad mängd data som faktiskt påvisar att klimatanpassningar har implementerats i utvecklade länder (länder som genomgått industrialiseringen). Ford et al (2011) förklarar att nya klimatanpassningsuppfinningar vanligtvis implementeras inom sektorer som är extra känsliga för klimatförändringen, vilket oftast är på kommunalnivå där statliga insatser tillämpas. Författarna hävdar att väldigt lite tyder på att de statliga anpassningarna tillämpas med hänsyn till utsatta grupper som lever i regioner som anses vara resurssvaga (Ford et al, 2011).

Pelling (2011, s.21) beskriver att sin definition av klimatanpassningar är "processen som en aktör är benägen att reflektera över och genomföra för förändring genom praxis samt underliggande institutioner som genererar grundläggande risker och kapaciteten att hantera anpassningar för klimatförändringen." Pelling (2011) menar att olika aspekter av klimatanpassningar blir viktiga beroende på vilket forskningsfält forskaren kommer ifrån. Jeffrey och McIntosh (2006) hävdar att man inom ekonomin ofta fokuserar på industriella sektors dynamik, risktagande och uppfinningens processer. Inom psykologin fokuserar man på karaktärsdragen hos uppfinnaren och risktagare. Inom vetenskapsfilosofin ligger fokuset snarare på innovationernas roll. Sociologer studerar populationens dynamik samt grupper och

nätverk. Antropologerna forskar om kollapsen av komplexa samhällen och forskarna som håller sig till evolutionära teorier fokuserar på mångfaldens olikheter roll kopplat till klimatanpassningar för överlevnad (Jeffrey & McIntosh, 2006).

IPCC (2014) definierar klimatanpassningar som “anpassningar som tillämpas vid faktiska klimatförändringar eller för förebyggandet av förväntade förändringar. I de mänskliga systemen ämnar anpassningarna att göra så att vi undviker skada och anpassningsuppfinningarna anpassar sig efter klimatförändringarna”. Naturvårdsverket poängterar att det är viktigt att vi inför anpassningar för de förändringar som vi ser idag samtidigt som vi förebygger framtida klimatförändringar. Naturvårdsverket hänvisar till Parisavtalet och förklarar att det finns ett stort behov av klimatanpassningar världen runt i dagsläget. Naturvårdsverket förklarar att klimatanpassningar inte enbart handlar om tekniska eller fysiska åtgärder i samhället utan handlar även om informationsspridning och att öka kunskapen om klimatförändringen. Pelling (2011) hävdar att det finns farhågor med att implementera policys som enbart strävar efter att behålla en ekonomisk grund snarare än att iaktta de kulturella och sociala aspekterna likväl som de ekonomiska. Han beskriver att regeringarna bör sträva efter att införliva debatten med hänsyn till de kommande generationerna, näringslivet samt de marginaliserade (Pelling, 2011). Han förklarar att genom att ha studerat marginaliserade grupper har forskare kommit fram till faktorer som påverkar individens synsätt på klimatanpassningar som påverkar beslutsfattandet och möjligheterna för anpassningar. Pelling (2011 s.40) menar att två sådana faktorer är politisk ekonomi samt värderingar.

Runhaar et al (2017) beskriver att klimatanpassningar är en viktig fråga för forskare och policy-skapare, speciellt inom policy-sektorer som arbetar inom områden som rör infrastruktur, agrikultur, hälsa och samhällsplanering. Pelling (2011) menar att det är av stor vikt att belysa att olika aktörer har olika roller i fråga om klimatanpassningar och att det därmed finns en rad olika anpassningar och en rad olika sätt att tillämpa anpassningarna på. Han ger tre alternativa vägval som kommer att leda till olika typer av förändring: Det första är att upprätthålla ett oförändrat tillstånd, det andra kallar han “övergång” som leder till en gradvis förändring, och det tredje kallar han “transformation” som leder till en radikal förändring (Pelling, 2011). Han hävdar att inget av vägvalen nödvändigtvis leder mot en mer

progressiv eller mer effektiv riktning än någon annan. Även Wamsler (2014) beskriver att policy-skapare har olika vägval, att integrera klimatanpassningar i befintliga policys eller att utforma nya policys för implementerandet av klimatanpassningar. Pelling (2011) beskriver att de vägval som görs och utfallen som sker bygger på kontexten samt medborgarnas egna åsikter och handlingar. Han beskriver att individens egna vägval för klimatanpassningar spelar en avgörande roll för hur implementerandet kommer att utformas och utfallet kommer att se ut. Pelling (2011) menar att det finns nationella skillnader vad gäller prioriteringen av utvecklingen för att främja en hållbar utveckling och klimatet i helhet. Han hävdar att skillnaderna främst beror på landets välstånd där det skiljer sig mellan rika och fattiga länder. Runhaar et al (2017) beskriver att det finns påtagliga skillnader mellan länder, sektorer och policyområden vad gäller utformandet av klimatanpassningar.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Ekonomins påverkan på inställningen till klimatanpassningar

Remling (2018) diskuterar den ekonomiska aspekten av klimatanpassningar och beskriver att det framför allt finns två huvudanledningar till att ekonomin är i fokus, den första anledningen har att göra med att agera tidigt eftersom att ju tidigare EU agerar desto lindrigare blir de ekonomiska konsekvenserna av klimatkrisen. Det leder till att länderna sparar pengar vilket i sin tur leder till att det är mer ekonomiskt effektivt att agera i ett tidigt skede. Den andra anledningen som Remling (2018) beskriver är att klimatanpassningar leder till vidare utveckling av marknaden och ökar export/import av hållbara varor och tjänster mellan EU-medlemsstaterna. Det främjar den hållbara utvecklingen samtidigt som fler jobb skapas. Remling (2018) beskriver vidare att EU-kommissionens inställning till klimatanpassningar i grund och botten handlar om ekonomisk rationalitet där ekonomin fungerar som en grundpelare för att lösa klimatkrisen och införa klimatanpassningar. Remling (2018) menar däremot att kommissionen inte tar hänsyn till de sociala ojämlikheterna som infinner sig inom europeiska regioner trots att de är medvetna om att resurssvaga grupper blir hårdast drabbade av klimatförändringar. Hon förklarar att det är viktigt att få djupare förståelse och öka insatserna för de resurssvaga eftersom att EU-medlemsstaterna ska vara bättre förberedda på klimatförändringar (Remling, 2018). Urban et al (2021) menar att det finns forskning från 2018 som beskriver att mer information om klimatanpassningars kostnader ökar individens

villighet att stödja och betala för klimatåtgärder som exempelvis ökad beskattning på bränsle. Remling (2018) beskriver fortsättningsvis att kommissionens förslag vill ge sken av att deras klimatanpassningar kommer att gynna alla. Kommissionen påstår att anpassningarna (ha en tro på marknaden, teknologisk innovation, instifta anpassningar i policy's på EU-nivå samt främja vidare forskning) är "win-win" och innefattar låga kostnader. Remling (2018) och Eriksen et al (2015) hävdar att det, med största sannolikhet, inte är fallet och kan leda till att inställningen till klimatanpassningar ser olika ut beroende på om man tillhör en resursstark eller resurssvag grupp.

Pelling och Garschagen (2019) beskriver att klimattillämpningarna måste vara rättvisa och att beslutsfattarna måste prioritera de svagaste gruppernas behov först för att sedan forma politiken utefter deras behov. En sådan typ av anpassningsutveckling skulle leda till att de resurssvagastes beteenden och inställning till klimatanpassningar kommer att förändras, hävdar Pelling och Garschagen (2019). Författarna menar att det skulle leda till ekonomisk produktivitet, social jämlikhet samt bättre hälsa. Pelling och Garschagen (2019) menar att beslutsfattare och forskare sällan frågar svagare ekonomiska grupper om vad som oroar dem mest och vilka lösningar de skulle vilja se. Författarna förklarar att det kan uppstå konflikter mellan grupper om vilka grupper som löper störst risk att bli drabbade av klimatförändringarna och vilken form av stöd som behövs. Pelling och Garschagen (2019) beskriver att de ekonomiskt svagare grupperna sällan får komma till tals i samma utsträckning som de ekonomiskt starkare grupperna i utformningen av klimatanpassningar.

Mayer & Smith (2016) diskuterar hur ekonomiska aspekter påverkar klimatåtgärder och beskriver att det råder delade uppfattningar om ett högre nationellt välstånd leder till ökad oro för klimatkrisen eller om det inte gör det. I sin studie delar Mayer & Smith (2016) in relationen mellan ekonomin och klimatåtgärder i olika dimensioner: långvarig makroekonomisk historia, kortvarig ekonomisk tillväxt, individers senaste ekonomiska erfarenheter, individens subjektiva uppfattning om den nationella ekonomin och individens personliga ekonomiska förhållande. Mayer & Smith (2016) påvisar att de händelser som faller in under dimensionen "individens senaste ekonomiska erfarenheter" har en mycket liten till ingen effekt på klimatåtgärder. Författarna hävdar däremot att dimensionen "kortvarig ekonomisk tillväxt" är den främsta faktorn till att vi ser skillnader mellan länder och ökar

oron inför klimatkrisen vilket leder till att individer är mer benägna att betala för klimatanpassningar. Borgstede, Andersson & Johnsson (2013) diskuterar den ekonomiska aspekten och menar exempelvis att människor är mer villiga att ändra sina beteenden åt en mer miljövänlig riktning om kostnaderna för omställningarna är låga. Eftersom att ekonomiskt svaga grupper inte har stabila ekonomier så påverkas de mer av högre kostnader vid en klimatomställningen, det leder till att de inte är lika benägna att ändra sina beteenden som de med en högre inkomst är. Borgstede, Andersson & Johnsson (2013) beskriver att de som prioriterar klimatkrisen och är mer positiva till klimatanpassningar vanligtvis har en högre inkomst och högre utgifter till skillnad från de som inte prioriterar klimatanpassningar och klimatkrisen.

2.2.2 Individens klimatoro och dess påverkan på inställningen till klimatanpassningar

Bouman et al (2020) ställer sig frågan “kan individens klimatoro omvandlas till klimatanpassningar, som vi är i så stort behov av idag?” i deras vetenskapliga artikel. Författarna menar att det finns en del forskning som pekar på att en ökad klimatoro bland medborgarna leder till ett mer generellt främjande av klimatpolicys och klimatanpassningar. Bouman et al (2020) förklarar däremot att vi vet mindre om klimatoron på individuell nivå och hur den påverkar inställningen till klimatanpassningar. Författarna beskriver att det är det som deras artikel ämnar att vidare studera och förklara. Ricci et al (2010) hävdar att en sådan oro härstammar från vilken emotionell koppling man känner inför klimatkrisen. Den emotionella kopplingen kan bero på tidigare erfarenheter och händelser som på något sätt kan härledas till “klimatoro”. Ricci et al (2010) menar att erfarenheterna i sin tur kan kopplas till individens personliga mål, åsikter och beteenden. Szabó och Lovibond (2002) beskriver att individen upplever oro när hen känner personligt besvär vid ett verkligt eller föreställt hot. Oron leder i många fall till att individen hanterar hotet, vilket i vårt fall är klimatkrisen som hanteras genom klimatanpassningar.

Bouman et al (2020) förklarar att en del av den tidigare forskningen anser att något så abstrakt och globalt som “klimatförändring” med största sannolikhet inte kommer att resultera till specifika handlingar. Hornsey et al (2016) hävdar att klimatförändringens abstrakta karaktär eventuellt leder till att individen anser att “klimatförändring” är psykologiskt distanserat och

leder därmed inte till att individens inställning till klimatanpassningar påverkas och att inga handlingar görs. Bouman et al (2020) hänvisar däremot till annan tidigare forskning som pekar på att sambandet mellan klimatoro och inställningen till klimatanpassningar är påtaglig. Författarna beskriver att en teori som går att applicera på problematiken är “Value-Belief-Norm” (VBN), vilket även vi ämnar att använda i uppsatsen för att förklara klimatorons påverkan på inställningen till klimatanpassningar. Bouman et al (2020) påvisar att individens klimatoro uppmanar till ett positivt stöd för klimatanpassningar och klimatanpassningspolicys. Författarna menar att det är en trend som är påtaglig i majoriteten av de 22 europeiska länderna som är med i ESS undersökning från 2016. Bouman et al (2020) förklarar vidare att resultatet av deras forskning påvisar att det finns ett tydligt samband mellan klimatoro och stöd för klimatanpassningar. De beskriver att det tydliga sambandet syns i de allra flesta europeiska länderna som representeras i undersökningen.

2.2.3 Alternativa förklaringar till påverkande faktorer på inställningen till klimatanpassningar

En del forskare (Borgstede, Andersson & Johnsson, 2013) beskriver framför allt utbildningsnivån och individens ekonomiska status har en relativt stor inverkan på inställningen till miljö- och klimatomställningar. Tjernström och Tietenberg (2008) genomför en regressionsanalys som indikerar att utbildningsnivån ökar nivån av oro för klimatkrisen. Författarna hävdar att för varje år av utbildning så ökar sannolikheten för att man anser att växthuseffekten är skadlig. De beskriver att utbildning spelar en stor roll i främjandet av “miljöism” (“environmentalism” på engelska). Poortinga et al (2019) förklarar att män med lägre utbildningsår och som tillhör en äldre åldersgrupp tenderar att tvivla och ha en mer skeptisk inställning till klimatkrisen. (Poortinga et al, 2019; Marquart-Pyatt, 2008 & O’Connor et al., 1999) beskriver att det finns delade meningar kring huruvida utbildningsnivån påverkar klimatattityder. Författarna beskriver att utbildningsnivån kan tolkas på olika sätt och att vissa forskare menar att det finns en direkt korrelation mellan utbildningsnivå och ökat klimatengagemang, medan andra forskare menar att utbildningsnivån och inställningen till klimatattityder inte har något samband.

Whitmarsh (2011) och Hornsey et al (2016) hävdar att det inte finns något samband mellan utbildningsnivå och inställningen till klimatattityder. De förklarar att de som har en mer

skeptisk inställning till klimatkrisen och att de som inte har en skeptisk inställning, generellt har samma utbildningsnivå. Kahan et al (2012), Lee et al (2015), Malka et al (2009) samt Snow och Dibners (2016) beskriver att en ökad utbildningsnivå och ökad kunskap till och med kan ha en divergerande effekt beroende på vilken politisk tillhörighet individen antar.

Fransson och Garling (1999) och Knight (2016) förklarar att forskare brukar påpeka demografiska faktorer som exempelvis kön, ålder och utbildning och menar att den demografiska situationen är av stor vikt i fråga om klimatattityder, det vill säga klimatengagemanget och inställningen till klimatanpassningar. Författarna menar även att det är oklart om huruvida individens ekonomiska situation påverkar inställningen till klimatattityder. Fransson och Garling (1999) beskriver att det är oklart huruvida faktorerna är universella eller skiljer sig mellan länder.

Tjernström och Tietenberg (2008) nämner, i sin studie, att demokratiska institutioner har en viktig roll i att verkställa att medborgarna i ländernas klimatattityder framträder i handlingsprogrammen och fungerar som riktlinjer för vidare arbete mot ett hållbarare samhälle. Tjernström och Tietenberg (2008) poängterar att nationer vars medborgare har hög tillit till regeringen och den information som regeringen förmedlar tenderar att anse att det är viktigt att reducera växthusgaser och således tillämpa klimatanpassningar. De beskriver därmed att medborgares attityder har en avgörande roll för hur regeringar ska utforma strategier för att minska sina utsläpp av växthusgaser.

Andra forskare (Ogunbode, Doran & Böhm, 2019) menar att socioekonomin inte påverkar miljöattityder i lika stor utsträckning som vi tidigare har trott, att aspekter som utbildning och ekonomi inte har lika stor inverkan som exempelvis sin politiska tillhörighet och den mediala information man själv tillskansar sig om klimatet. Fisher (2004) beskriver att det råder delade meningar kring relationen mellan välstånd och klimatoro och påvisar att välståndet inte förklarar internationella skillnader i koldioxidutsläpp per capita. Tjernström och Tietenberg (2008) menar att en vanlig uppfattning är att personer med anknytning till en mer konservativ ideologi tenderar att vara mer skeptisk till prioriteringen av klimatkrisen, medan de med en mer vänsterliberal inställning tenderar att prioritera frågan i större utsträckning och vara mer positivt inställd till klimatanpassningar. Författarna beskriver hur individen selektivt väljer

vilka medier de tar del av och hur personen väljer att konsumera information som redan stämmer överens med personens egen världsbild och politiska uppfattning.

2.3 Teoretiska utgångspunkter

Att det råder delade meningar inom forskningsfältet kring vilka faktorer som påverkar klimatattityder och klimatanpassningar råder det inget tvivel om. Uppsatsen syftar till att specifikt utforska i vilken utsträckning individens ekonomiska situation och individens klimatoro påverkar viljan att tillämpa klimatanpassningar. Tanken är sedan att ställa faktorerna mot varandra för att sedan presentera en mer generell bild över likheter och skillnader mellan 10 av EU:s medlemsländer. Det finns eventuella skillnader mellan länderna vad gäller faktorer som påverkar synen på klimatanpassningar. Det är därmed viktigt att belysa faktorer som formar medborgarnas inställning till klimatanpassningar för att regeringarna ska kunna få större stöd vid utformandet av sina riktlinjer. Pelling (2010) menar att institutionell förändring, i fråga om klimatanpassningar, dels kan ske genom att politiker samarbetar men även genom att tidigare passiva aktörer blir mer medvetna om problematiken och de institutioner som lämnar deras behov ouppfyllda.

För att teoretiskt studera EU-medborgares ekonomiska situation och klimatoro som påverkande faktorer på inställningen till klimatanpassningar anser jag att "Rational Choice Theory" (RCT) är användbar för att studera hushållsekonomin påverkan och "Value-Belief-Norm Theory" (VNB) är användbar för studera klimatorons påverkan. Jag kommer att beskriva mer om vad RCT och VNB innebär i avsnitten under. Sedan tänker jag teoretiskt argumentera för varför en jämförelse mellan de 10 EU-länderna som jag har valt är relevant att studera. Uppsatsen kommer således att tillföra något nytt till forskningen med tanke på att EU-medborgarens ekonomiska situation och klimatoro ställs mot varandra och kopplas till inställningen till klimatanpassningar som i sin tur presenteras i en generell bild över EU, med ett mer komparativt angreppssätt än tidigare forskning.

2.3.1 Rational Choice Theory (RCT)

En teori som används i uppsatsen är "Rational Choice Theory" (RCT). Den brukar användas för att förklara ekonomiska positioner och används mycket i forskning av ekonomiska styrmedel (Kroneberg & Kalter, 2012, s.74). Inom det ekonomiska forskningsfältet kan man

kortfattat beskriva RCT genom att anta att “det ekonomiska egenintresset styr” i form av att fatta rationella beslut. I uppsatskontexten skulle man kunna beskriva det som att om individen har gott om pengar är hen mer benägen att betala för klimatanpassningar eftersom det är ett rationellt beslut i och med att anpassningarna inte påverkar individen med en stabil ekonomi lika hårt. Antagandet går även att beskriva i motsatt riktning, exempelvis om individen har ont om pengar är hen mindre benägen att betala. Kronberg och Kalter (2012, s.74) förklarar att RCT använder sig av och studerar tre grundprinciper: Alternativa förklaringar, förväntningar samt för- och nackdelar.

Författarna beskriver att anledningen till att teorin har börjat att användas mer frekvent inom den empiriska forskningen under senare tid tveklöst beror på de komparativa fördelar den medför. Kronberg och Kalter (2012, s.74) menar att teorin möjliggör en stor bredd av hypoteser som härleds från ett begränsat antal av förklarande faktorer och antaganden. Teorin har fått en del kritik från vissa håll inom den empiriska forskningen som ifrågasätter teorins strävan efter att anta en generell, empiriskt betydelsefull och sociologisk teoretisk roll. En del forskare ifrågasätter om RCT:s principer kan testas överhuvudtaget och om huruvida teorin möjliggör intressanta hypoteser inom användbara användningsområden (Bunge, 1996; Mood 2009). Kronberg och Kalter (2012, s.74) beskriver att viss kritik från forskare beror på att forskare har olika metodologiska uppfattningar. Hechter och Kanazawa (1997, s.192) förklarar att en del av kritiken mot RCT härstammar från missuppfattningar om teorin. Zafirovski (2017) menar att trots den kritik som RCT har fått utstå så är teorin fortfarande en av de mest använda metoderna inom samhällsvetenskapen och används frekvent för att förklara individers attityder och handlingar på mikronivå. Hechter och Kanazawa (1997, s.192) förklarar att RCT ämnar att studera sociala fenomen på grundval av både den sociala kontexten och individens handling/attityd. Författarna beskriver att det finns två aspekter att ta hänsyn till vid användandet av RCT. Den första aspekten är “värderingar/åsikter/attityder” och de preferenser och handlingar som värderingarna leder till. Den andra aspekten är institutionella begränsningar (Hechter & Kanazawa 1997, s.208). Kiser och Hechter (1998) hävdar att RCT är den bästa och mest användbara generella teorin eftersom den erbjuder en överlägsen metod för att undersöka kausala samband med rimliga kausala mekanismer.

2.3.2 Value-Belief-Norm Theory (VBN)

Bouman et al (2020) beskriver att VBN bygger på att individen som känner en koppling till abstrakta problem omvandlar känslorna inför problematiken och den abstrakta känslan till konkreta handlingar. Författarna menar att VBN-teorin föreslår att när en situation hotar ett abstrakt mål som är viktigt för individen så känner hen ett behov av att agera, en liknelse som funkar mellan klimatkrisen som leder till klimatoro som leder till agerande (i form av klimatanpassningar). Bouman et al (2020) hänvisar till en rad andra studier och forskare som använder sig av samma teori inom klimatforskning. Som vi diskuterade i avsnittet 2.2.2 så är begreppet “oro” tätt förknippat med individens mål, åsikter och värderingar. Individer verkar därmed vara mer benägna att oroa sig när någonting hotar deras värderingar och åsikter som de känner är extra viktiga. I vårt fall är sådana prioriteringar när individen engagerar sig i frågor som rör “klimatet” och “miljön”, som hotas av klimatförändringen. Bouman et al (2020) förklarar att individer som oroar sig över klimatet och miljön förväntas dels adressera den negativa känslan som “klimatförändring” åsamkar (vilket är en emotionellt fokuserad hanteringsstrategi), men även att aktivt försöka minska problematiken själv (vilket är en problemfokuserad hanteringsstrategi). Författarna gör en tydlig distinktion mellan “oro” och “rädsla” och menar att de skiljer sig från varandra eftersom att oro innefattar att man har en emotionell koppling till problematiken och det kan förklara varför oro ofta ses som ett relativt aktivt och motiverande känslomässigt tillstånd att befinna sig i. Det är således rimligt att anta att individens oro har en påverkan på individens inställning till klimatanpassningar (Bouman et al, 2020).

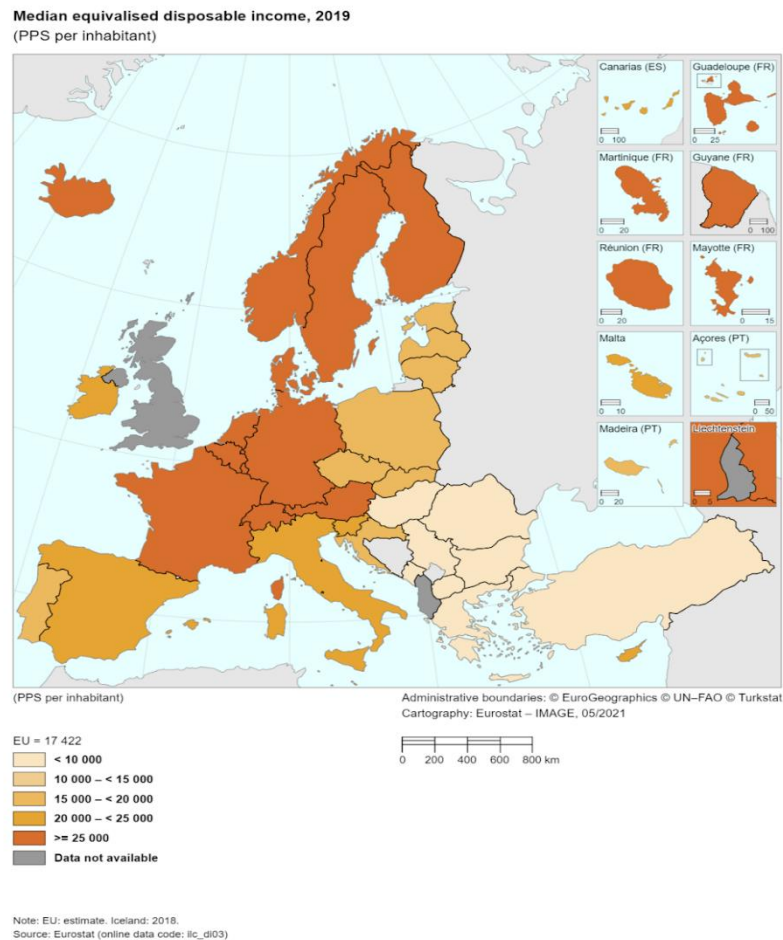
2.3.3 Betydelse av ekonomisk situation och klimatoro - skillnader mellan medlemsstaterna

Remling (2018) diskuterar ekonomins påverkan och menar att det finns sociala ojämlikheter inom europeiska regioner som kommissionen inte tar hänsyn till. Hon hävdar att det är viktigt att få en djupare förståelse för de resurssvaga och öka insatserna för de svagaste grupperna. Det leder i sin tur till att EU-länderna är bättre förberedda på klimatförändringarna som väntar (Remling, 2018). De sociala ojämlikheterna inom Europas regioner leder eventuellt till att individen har en generellt lägre/högre hushållsekonomi inom olika regioner. Det är därför högst troligt att vi ser vissa skillnader mellan länder som befinner sig inom EU. Pelling (2011) beskriver att det finns nationella skillnader vad gäller prioriteringen av utvecklingen för att

främja en hållbar utveckling med hjälp av klimatanpassningar. Han hävdar att skillnaderna vi ser främst beror på landets välstånd där det skiljer sig mellan rika och fattiga länder. Bouman et al (2020) beskriver att vi kan förväntas se vissa skillnader mellan nordväst-länderna och sydost-länderna i EU vad gäller inställningen till klimatanpassningar. Författarna förklarar att skillnaderna i inställningen kan bero på att medborgarna i nordväst-länderna tenderar att ha en högre inkomst och klimatanpassningar blir därför inte finansiellt belastande på samma sätt som de kan bli i de sydost-europeiska länder (Bouman et al, 2020). Författarna menar att medborgarna i EU:s nordvästra länder har råd att betala för mer hållbara alternativ och förnybara energikällor samtidigt som de får mer statligt stöd i klimatomställningen, exempelvis i form av subventioner. Bouman et al (2020) hävdar att ojämlikheterna kan bli ett växande problem som ökar klyftorna bland EU:s medlemsländer och problematiken blir således en väldigt viktig fråga för EU att ta tag i genom att implementera åtgärder i EU:s policys.

Vi kan därmed anta att ländernas välstånd spelar en avgörande roll över individens ekonomiska situation och hur den påverkar inställningen till klimatanpassningar. Välståndet kan bland annat mätas genom att studera bruttonationalprodukt (BNP), men eftersom jag är mer intresserad av EU-medborgarens ekonomiska situation som påverkande faktor på inställningen till klimatanpassningar så anser jag att det är mer relevant att studera medelinkomsten i landet. Jag menar att den ekonomiska ojämlikheten i inkomst mellan medlemsländerna är mer relevant att studera eftersom att den påverkar individerna mer direkt, medan BNP mer tar hänsyn till stora företag och den ekonomiska vinning som landet gör vilket inte påverkar individen direkt på samma sätt. Jag anser därmed att medelinkomsten och den ekonomiska ojämlikheten länderna emellan är en grundläggande teori som beskriver varför vi eventuellt kommer att se skillnader/likheter mellan mina 10 EU-länder i fråga om individens ekonomiska situation som påverkande faktor på inställningen till klimatanpassningar. Eurostat (2019) mäter "Purchasing power standard" (PPS), alltså hur den ekonomiska köpkraften ser ut i landet och tar hänsyn till vad varor och tjänster kostar i förhållande till vad medborgarna tjänar.

Fig. 2.3.3.1 - medianekvivalerad disponibel inkomst 2019, köpkraftsstandard per invånare

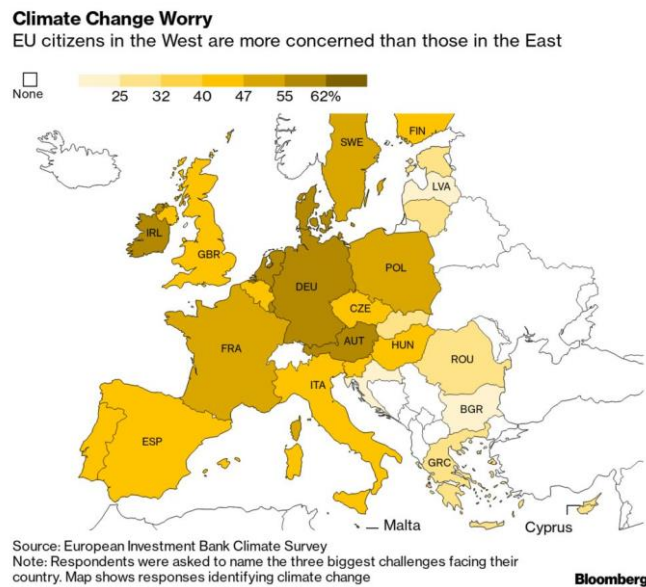

Källa: (Eurostat, 2019)

Resultatet visar att den ekonomiska köpkraften är starkare i den nordvästra delen av EU och svagare i den sydostliga delen. Det leder i sin tur eventuellt till att det finns tydliga positiva samband mellan länder med starkare köpkraft och den ekonomiska situationens påverkan på inställningen till klimatanpassningar. Russell et al (2018) beskriver att det finns hinder vid en gemensam EU-policy om klimatanpassningar eftersom att det finns skillnader i EU-medlemsländernas politiska system och att de ekonomiska förutsättningarna ser olika ut. Vi kan därmed anta att det finns skillnader mellan EU:s medlemsländer i fråga om inställningen till klimatanpassningar som baseras på länderna och individernas olika ekonomiska förutsättningar.

Bouman et al (2020) diskuterar klimatoro på individnivå och menar att det finns anledningar att tro att det finns skillnader i nivån av klimatoro bland Europas länder. Om vi istället diskuterar klimatoro i en EU-kontext vad gäller eventuella skillnader i fråga om klimatoro mellan EU:s medlemsländer så förklarar författarna att en rimlig teori är att det har att göra med i vilken utsträckning som ländernas medborgare anser att klimatförändringen är ett hot som bör prioriteras. Bouman et al (2020) beskriver att det därmed är rimligt att anta att det finns vissa skillnader mellan nordväst-europeiska länder och sydost-europeiska länder eftersom att de sydost-europeiska länderna tenderar att vara mer skeptiska mot klimatförändringen och dess påverkan. Författarna menar att det i sin tur leder till att klimatoron är lägre bland EU-medborgarna i sydost-länderna än i nordväst-länderna (Bouman et al, 2020). Det innebär att det är rimligt att anta att det finns ett samband mellan klimatoro och klimatanpassningar som varierar mellan de nordvästra och sydostliga länderna i EU.

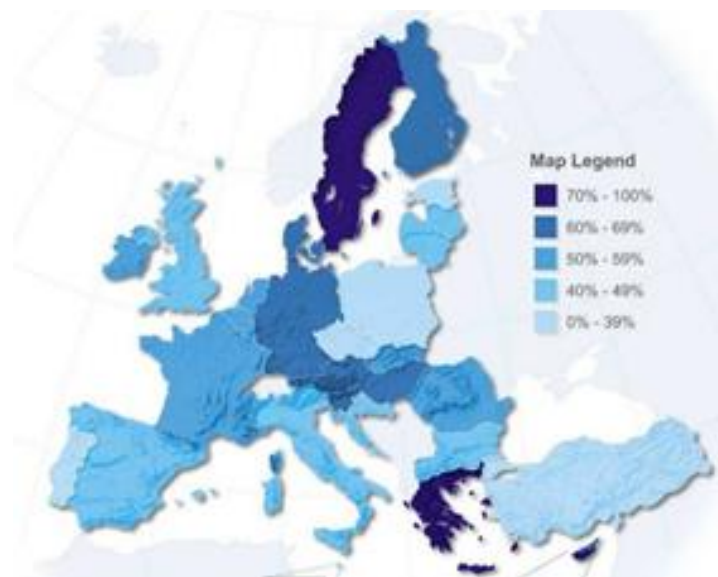
Fig. 2.3.3.2 – Klimatoro bland EU-medborgare

Källa: (Bloomberg, 2020)

Figur 2.3.3.2 visar att det finns tydliga skillnader mellan EU:s medlemsstater i fråga om klimatoro. Skillnaderna är tydligast mellan de nordvästra och sydostliga EU-medlemsstaterna, vilket Bouman et al (2020) påpekar.

Fig. 2.3.3.3 – I vilken utsträckning medborgare i europeiska länder anser att klimatförändringen är det största hotet för mänskligheten, i procent

Källa: (Europaparlamentet, 2009)

Figuren ovan visar i vilken utsträckning som den europeiska befolkningen anser att klimatförändringen är det största hotet för mänskligheten (prioriteringen av klimatförändringen), vilket Bouman et al (2020) anser påverkar individens klimatoro. När vi studerar figuren ovan ser vi att det finns tydliga skillnader i fråga om prioriteringen av klimatförändringen mellan nordvästliga och sydostliga länder, precis som Bouman et al (2020) antyder.

3. Forskningslucka, forskningsfrågor och hypoteser

Eftersom att tidigare forskning beskriver ekonomisk situation och klimatoro som påverkande faktorer på individens attityd till klimatanpassningar och det råder delade meningar kring faktorernas effekt så avser uppsatsen således att bidra med att fylla den forskningslucka som finns. Vi gör därmed en jämförande studie av individens ekonomiska situation och klimatorons påverkan på inställningen till klimatanpassningar för att se vilken av faktorerna som har störst betydelse bland 10 av EU:s medlemsländer. Intressant att studera blir även om effekten av klimatoro på klimatanpassningar varierar mellan ekonomiskt svagare och ekonomiskt starkare individer. För att vidare studera ämnet är det av relevans att ställa upp ett par frågeställningar som hjälper mig att fånga det centrala i mitt syfte och göra konkreta frågor. För att besvara mina frågeställningar tänker jag således ställa upp en rad hypoteser och genom att bevisa eller motbevisa hypoteserna besvara frågeställningarna. Frågeställningarna och hypoteserna är därmed följande:

Frågeställningar:

- I vilken utsträckning påverkar EU-medborgarens ekonomiska förutsättningar inställningen till klimatanpassningar?
- I vilken utsträckning påverkar EU-medborgarens klimatoro inställningen till klimatanpassningar?
- Har individens ekonomiska situation eller klimatoro störst betydelse på inställningen till klimatanpassningar?
- Varierar effekten av klimatoro på inställningen till klimatanpassningar mellan ekonomiskt svagare och ekonomiskt starkare individer?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan EU-medlemsstater vad gäller den ekonomiska situationen och klimatoron som påverkande faktorer på medborgarnas inställning till klimatanpassningar?

Hypoteser:

1. EU-medborgarens uppfattning om sin ekonomiska situation påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än klimatoron bland EU:s medlemsstater.
2. EU-medborgarens klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än sin ekonomiska situation bland EU:s medlemsstater.

3. Det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om den ekonomiska situationens påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater.
4. Det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om klimatorns påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater.
5. Klimatorns effekt på inställningen till klimatanpassningar är större bland ekonomiskt starkare individer än ekonomiskt svagare individer.

4. Metod och material

4.1 Material

4.1.1 Val av källor

För att undersöka och analysera i vilken utsträckning som individens ekonomiska situation och klimatorns påverkar inställningen till klimatanpassningar inom EU så använder jag mig av data från European Social Survey (ESS), som är en vetenskaplig datainsamling (ESS, 2016). Att datan är från år 2016 beror på att ESS väljer att fokusera på vissa frågor under olika år och just 2016 var det året då fokuset låg på klimatattityder av olika slag. Det hade givetvis varit mer relevant om datan kom från i år, men ESS data från 2016 är fortfarande färsk och relevant i allra högsta grad, speciellt om vi vill studera demografiska variabler, ekonomiska variabler och klimatvariabler. Datat från ESS används således i Statistical Package for the Social Science (SPSS) som är ett statistik- och analysverktyg som är användbart för att undersöka sambanden mellan individers ekonomiska situation och klimatorns kopplat till klimatanpassningar inom stora delar av den Europeiska Unionen.

Att ESS används beror på att det finns variabler som motsvarar de kriterier som krävs för att besvara mina frågeställningar vilket leder till att syftet med uppsatsen med största sannolikhet kommer att uppnås och undersökning har således hög validitet. ESS är ett av de mest användbara och omfattande materialen som går att få tag på inom klimatforskningen inom Europa. Det beror dels på att många länder är representerade i undersökningen och att ett stort antal medborgarna från de europeiska länderna deltar och besvarar frågorna. Vid en närmare läsning av tidigare forskning framgår det att en rad av forskarna/författarna inom snarlika forskningsområden använder sig av data från ESS (Bouman et al, 2020).

ESS data från 2016 utformades under loppet av en tvåårsperiod och testades regelbundet. Datan insamlades genom intervjuer som ägde rum i respondenternas hem. Respondenterna valdes ut slumpmässigt genom ett sannolikhetsurval för att bilda ett tvärsnittspröv. Om landet hade en population som var större än 2 miljoner så behövde ESS minst 1500 respondenter och länder som hade en population som var mindre än det krävde minst 800 respondenter. Datan samlades in mellan augusti år 2016 och december år 2017 (ESS, 2016).

4.1.2 Avgränsning och val av länder

Eftersom att uppsatsen är förankrad i Europakunskap är det relevant att använda "EU" som min generella avgränsning. Jag har gjort valet att välja ut 10 av EU:s länder av olika anledningar. Den första anledningen är att tiden inte räcker till för att studera varje land i EU och genomföra en jämförande analys av allihop. Den andra anledningen till att 10 länder finns med i min undersökning beror på att jag anser att de dels kan ge en bra generell bild över EU-medborgarnas inställningen till klimatanpassningar samt att länderna ger en god variation bland EU:s medlemsländer. Den tredje anledningen är att de 10 länder finns med i ESS undersökning från 2016. Det leder till att varje land går att analysera på precis samma sätt och det ger därmed möjlighet att få ett så rättvist och korrekt resultat som möjligt.

Kortfattat kan jag beskriva att 6 av länderna (Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Spanien, Italien och Polen) är väldigt stora till befolkningen och tillhör de 10 största länderna till befolkningen i Europa (Indexmundi, 2020). De 4 resterande länderna (Sverige, Belgien, Irland och Ungern) finns med i uppsatsen för att ge en bredare geografisk spridning i EU. Om vi utgår ifrån figur 2.3.3.1, 2.3.3.2 och 2.3.3.3 så ser vi att länderna finns representerade i figurerna och de fungerar således som teoretiska utgångspunkter för en jämförande analys. Genom att göra den här avgränsningen täcker jag dels in en väldigt stor del av EU:s befolkningen samtidigt som jag ger en bred och generell bild över hur det ser ut inom Unionen. I min mening är ett land som ger ett nordiskt representativt relevant att ha med i uppsatsen eftersom att nordiska länder under lång tid har ansetts som några av Europas ledande länder vad gäller prioriteringen av klimatfrågor. I en undersökning från Eurobarometer (2021) har de undersökt vilken fråga som invånare i olika EU-länder anser är viktigast att ta tag i och där ansåg länder från Norden (Sverige och Danmark) att klimatförändringen var viktigast. Sverige låg på topp i mätningen, 43% av Sveriges

befolkning ansåg att klimatkrisen utgjorde störst hot mot mänskligheten (Eurobarometer, 2021, s.10). Genom att utgå ifrån de 10 ovannämnda länderna kommer det vara möjligt att se om det finns likheter och skillnader i fråga om den ekonomiska situationen och klimatorns påverkan på inställningen till klimatanpassningar både inom det egna landet och mellan EU-medlemsstaterna.

Jag är medveten om att indelningen och avgränsningen kommer med vissa brister. Bland annat utesluter jag ett flertal europeiska länder vilket kan leda till att jag missar en del av de nyanser som finns inom EU. Men med tanke på att jag har valt några av de största länderna (till befolkningsmängden) och har täckt in stora delar av EU:s geografiska yta så anser jag att länderna kommer att fungera som en fingervisning över hur det ser ut i EU och på så sätt påvisa om vi ser några generella särdrag inom Unionen. Därmed anser jag att avgränsningen är adekvat.

4.2 Metod

4.2.1 Kvantitativ metod - multipel regressionsanalys

Det är en kvantitativ metod som vi kommer att använda oss av för att besvara våra forskningsfrågor. Anledningen till valet av en kvantitativ metod beror på att vi ska studera attitydfrågor i en stor och omfattande skala. Den kvantitativa metoden möjliggör en studie av variabler som påverkar varandra för att vidare studera huruvida det finns en korrelation mellan variablerna. För att analysera våra variabler (beroende-, oberoende-, kontroll- och interaktionsvariabler) är en multipel regressionsanalys användbar. Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen (2010, s.311) beskriver att en multipel regressionsanalys bygger på att de ingående variablerna är kvantitativa och att även binära variabler kan räknas som kvantitativa. Det är en egenskap som utnyttjas av multipel regressionsanalys eftersom att binära variabler kan ingå som oberoende variabler (vilket det gör i vår analys med kontrollvariabeln "kön"). Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen (2010, s.311) menar att det är metodens största styrka i och med att man kan analysera alla typer av variabler så länge den beroende variabeln är kvantitativ och inte är binär. Vid användandet av en regressionsanalys blir vissa värden viktiga att studera, bland annat "Adjusted R Square" ($Adj R^2$), "b-koefficient", "Constant" och "Signifikans". Adjusted R Square beskriver andel av förklarad variation i min beroende variabel (Statistics How To, 2021). "B-koefficient" står för förändringen som sker för varje

steg på x-axeln. Är b-koefficienten positivt ökar förändringen för varje steg och är b-koefficienten negativt så avtar den (Statistics Solutions, 2021). Constant beskriver var regressionslinjen skär i y-axeln, alltså när $x = 0$. Ju högre värde på Constant desto mer negativ inställning till klimatanpassningar när $x = 0$, eftersom att de beroende variabelnas kodning ser ut på det sättet. Constant är inget värde vi lägger någon större vikt vid i uppsatsen eftersom att värdet inte besvarar uppsatsens syfte, alltså betydelsen av ekonomisk situation och klimatoro för inställningen till klimatanpassningar.

4.2.2 Presentation av beroende variabel

Vi är intresserade av att mäta i vilken utsträckning som individens ekonomiska situation och klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar. Man kan alltså se de beroende variabelna som "klimatanpassningsvariabler". I undersökningen undersöks enbart inställningen till tre klimatanpassningar som medborgare inom den Europeiska Unionen får ta ställning till. Det är anledningen till att vi fokuserar på de tre beroende variabelna: "medborgarens inställning till ökad beskattning på fossila bränslen för att reducera klimatförändring", "medborgarens inställning till subventioner för förnybar energi för att reducera klimatförändring" och "om medborgaren anser att de minst energieffektiva hushållsapparaterna ska förbjudas för att reducera klimatförändring" (ESS, 2016). I uppsatsen är vi inte intresserade av att studera de beroende variabelna var för sig, utan vi är intresserade av att se individens ekonomiska situation och klimatoro och dess samband med klimatanpassningar generellt. Därför konstruerar vi ett index.

När vi konstruerar ett index är det av relevans att göra ett reliabilitetstest. För att studera reliabiliteten mellan variabelna använder vi ett reliabilitetstest som heter "Cronbach's Alpha". Att göra ett reliabilitetstest innebär att resultatet visar hur väl variabelna som ingår i mitt index hänger ihop empiriskt (SPSS-Akuten, 2012). Resultatet på Cronbach's Alpha går mellan 1-0, där "1" tyder på väldigt stark reliabilitet och "0" väldigt svag. Svaret visade "0,492", vilket egentligen inte är speciellt högt. Det kan bero på att klimatanpassningarna (mina beroende variabler) är av lite olika karaktär med olika angreppssätt (beskattning, subvention & förbud). Eftersom att Cronbach's Alpha är tämligen lågt gör vi ett robusthets-test med var och en av de tre beroende variabelna (tillsammans med modell 4, som återfinns i tabell 2) för att se om resultatet skiljer sig åt. De tre tabellerna (A1, A2 & A3) presenteras i

appendix där vi ser att värdena för våra oberoende variabler är förhållandevis lika och de har samma lutning när vi genomför regressionsanalyser med de beroende variablerna vilket betyder att det går bra att göra ett index trots lågt Cronbach's Alpha. Resultatet visar även att variablernas reliabilitet blir som starkast när alla tre sammanställs vilket är ett argument för att det går att göra ett index.

När vi ska utforma vårt index är det viktigt att variabelkategorierna är kodade åt samma håll, alltså att starka positiva värden går åt samma håll samtidigt som starka negativa värden går åt samma håll (SPSS-Akuten, 2012). När de är kodade åt samma håll lägger vi ihop variablerna som en sammanslagen variabel som skulle kunna beskrivas som "klimatanpassningar" där indexet går från 3-15 där lägre värden är "starkt för" och högre värden "starkt emot". I tabell 1, här under, beskrivs indexets medelvärde, standardavvikelse och Cronbach's Alpha för 10 EU-länderna.

Tabell 1: Indexets medelvärde, standardavvikelse och Cronbach's Alpha för 10 EU-länder

	Medelvärde	Standardavvikelse	Cronbach's Alpha
Sverige	6,916	2,288	0,474
Nederländerna	7,466	2,415	0,518
Belgien	7,641	2,356	0,468
Irland	8,194	2,678	0,569
Tyskland	7,016	2,224	0,436
Frankrike	7,911	2,282	0,445
Spanien	7,738	2,37	0,442
Italien	7,764	2,458	0,55
Polen	8,057	2,133	0,446
Ungern	7,383	2,232	0,356

Tabell 1 beskriver att medelvärdet, standardavvikelsen och Cronbach's Alpha skiljer sig en aning åt mellan länderna. De länder som har högst medelvärde är Irland, Polen och Frankrike, vilket innebär att länderna har negativast grundinställning till klimatanpassningar i indexet. Länderna med lägst medelvärde är Sverige och Tyskland och har därmed positivast grundinställning. Standardavvikelsen skiljer sig inte åt speciellt mycket mellan länderna, Irland har högst (2,678) och Polen har lägst (2,133), vilket betyder att de är länderna med

värden för en population som avviker mest från medelvärdet. De länder som visar starkast Cronbach's Alpha är Italien, Irland, Nederländerna och Sverige. Ett starkare Cronbach's Alpha innebär att variablerna som ingår i samma index förklarar samma dimension i större utsträckning. De länder med lägst Cronbach's Alpha är Ungern, Tyskland, Polen och Frankrike.

4.2.3 Val av oberoende variabler

I analysen används två oberoende variabler som ställs mot varandra för att studera vilken av variablerna som påverkar vår beroende variabel mest. Den ena oberoende variabeln som vi använder är en ekonomisk variabel som beskriver hur EU-medborgaren uppfattar sin ekonomiska situation. Den andra oberoende variabeln beskriver hur oroad individen är över klimatförändringen. Svartalternativen för den ekonomiska variabeln "feeling about household's income nowadays" är följande: 1. Lever bekvämt på nuvarande inkomst, 2. klarar sig på nuvarande inkomst, 3. svårt att klara sig på nuvarande inkomst, samt 4. väldigt svårt att klara sig på nuvarande inkomst (ESS, 2016). Vi är medvetna om att den oberoende variabeln vi använder kan anses ha brister specifikt i ett avseende, att det rör sig om hur individen "upplever/uppfattar" sin ekonomiska situation och inte hur den faktiskt ser ut. Men bristen ses även som en tydlig styrka eftersom att även om en variabel undersöker individers exakta hushållsinkomst så visar den inte individernas förhållande mellan inkomst och utgifter. En del individer kan ha höga inkomster men samtidigt ha höga utgifter vilket leder till att individerna i fråga inte anser att de kan leva bekvämt på den nuvarande inkomsten och ser eventuellt att tillämpandet av klimatanpassningar skulle påverka den egna ekonomiska situationen mycket.

Viktigt att poängtera är även att hushållen kan se väldigt olika ut. En del individer lever själva och har eventuellt inte speciellt hög hushållsinkomst men klarar sig bra på sin inkomst eftersom att hen enbart har sig själv att försörja. Andra hushåll kan bestå av barnfamiljer och äldre släktingar som ska försörjas vilket leder till att en hög inkomst inte innebär att individen har gott om pengar. I min mening är min valda variabel bra eftersom att den täcker in personens livssituation. Som jag har nämnt i avsnittet "tidigare forskning" så framgår det att individer är mer benägna att betala och anpassa sina beteende om kostnaderna för förändringarna inte är speciellt höga (Andersson & Johnsson, 2013). Remling (2018) och Eriksen et al (2015) hävdar att EU:s policys om klimatanpassningar med största sannolikhet

inte medför låga kostnader som EU påstår själva och kan leda till att inställningen till klimatanpassningar ser olika ut beroende på om man tillhör en resursstark eller resurssvag grupp. Därför är det relevant att studera om den egna upplevda hushållsekonomin påverkar inställningen till klimatanpassningar. Det är den främsta anledningen till att jag vill använda min valda oberoende variabel för att studera individens ekonomiska situation.

Den andra oberoende variabeln är “how worried about climate change” (hur orolig över klimatförändringen), där svarsalternativen är följande: 1. Inte alls orolig, 2. Inte speciellt orolig, 3. Lite orolig, 4. Våldigt orolig, och 5. Extremt orolig (ESS, 2016). Den oberoende variabeln anser vi är mycket bra att använda eftersom att vi vill undersöka klimatoro och dess påverkan på inställningen till klimatanpassningar och variabeln “how worried about climate change” möjliggör en analys av precis det. Vi ser därmed inga nackdelar eller farhågor med att använda variabeln i analysen.

För att fastställa att de oberoende variablerna inte samvarierar studerar vi korrelationskoefficienten mellan hushållssituation och klimatoro. Svaret ser vi i modell 1 och 2 som jämförs med modell 3 i ”5. Resultat”. Resultatet visar att ursprungsvärdet (modell 1 och 2) för Adj R² hos variablerna adderas för att förklara en större andel av den förklarade variationen i modell 3 och variablerna förklaras således inte av varandra.

4.2.4 Val av kontrollvariabler

Tidigare forskning påvisar att det finns olika faktorer att ta hänsyn till när vi diskuterar vad som påverkar individens inställning till klimatanpassningar. Om vi återgår till kapitel 2.2.3 så märker vi att tidigare forskning Kahan et al (2012), Lee et al (2015), Malka et al (2009), Ogunbode, Doran & Böhm (2019) samt Snow och Dibners (2016) påpekar att en ökad utbildningsnivå kan ha en mindre effekt på inställningen till klimatattityder än vad vi tidigare trott. Författarna beskriver att det till och med kan ha en divergerande effekt beroende på vilken politisk tillhörighet individen antar. Därför anser jag att kontrollvariabeln “placering på vänster-/ högerskalan” är mer relevant att ha med än individens utbildningsnivå. Poortinga et al (2019) menar att män som tillhör en äldre åldersgrupp tenderar att tvivla och ha en mer skeptisk inställning till klimatattityder och klimatanpassningar. Därför anser jag att det är intressant att använda ytterligare två kontrollvariabler: Kön och ålder.

Kontrollvariabler som vi använder för att säkerställa att individens ekonomiska situation och klimatoro faktiskt påverkar inställningen till klimatanpassningar är således:

- Kön
- Ålder
- Politisk placering på vänster-/högerskalan

Genom att använda “kön” som en kontrollvariabel så tar vi reda på i vilken utsträckning som hushållsekonomin och klimatoron påverkar inställningen till klimatanpassningar. Det innebär att könsfördelningen finns med i analysen samtidigt som den ekonomiska aspekten och klimatoron är med. Eftersom att Poortinga et al (2019) menar att ålder påverkar inställningen till klimatattityder så ser vi hur individens ålder påverkar samtidigt som vi ser resultatet av hushållsekonomin och klimatorons påverkan på klimatanpassningar. Till sist ser vi hur individens placering på vänster-/högerskalan påverkar inställningen till klimatanpassningar eftersom att vi vill se om individens politiska identifikation kan ha en påverkande effekt på inställningen till klimatanpassningar.

5. Resultat

5.1 EU-medborgarens ekonomiska situation och klimatoro som påverkande faktorer på individens inställning till klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater

Viktigt att påpeka är att variablerna, i enlighet med rekommendation från ESS, har viktats genom (post-stratification weight including design weight) innan vidare analys har genomförts. En annan viktig aspekt som är värd att kommentera är att “missing values” (eller bortfall av svar på svenska) har tagits bort. Vi har tagit bort variabelkategorierna “Refusal” (vägra svara), “Don’t know” (vet ej) och “No answer” (inget svar). Anledningen till att vi tar bort de ovannämnda variabelkategorierna beror på att de inte tillför någonting i min analys eftersom att jag vill veta hur individens ekonomiska situation och klimatoro påverkar EU-medborgare inställning till klimatanpassningar.

Resultatet i tabell 3 visar resultat för alla mina 10 valda EU-länder som var med i ESS:s (2016) undersökning. Resultatet består av 5 olika modeller som beskriver de analyser som har genomförts i “SPSS Statistics”. Modell 1 består av klimatanpassningar (beroende variabel) och hushållsinkomst (oberoende variabel). Modell 2 består av klimatanpassningar (beroende variabel) och klimatoro (oberoende variabel). Modell 3 analyserar sambandet mellan våra två oberoende variabler (hushållsinkomst och klimatoro). Modell 4 beskriver sambandet mellan den beroende variabeln, tillsammans med våra oberoende variabler (hushållsinkomst och klimatoro), med de adderade kontrollvariablerna (kön, ålder och huruvida politisk placering spelar roll). Modell 5 beskriver om klimatoro har olika effekt på inställningen till klimatanpassningar bland ekonomiskt starkare och ekonomiskt svagare individer. Vid analysen i SPSS har vi använt data från ESS8 (2016). Med tanke på att vi använder oss av sex variabler så är det extra viktigt att titta på Adjusted R^2 eftersom att R^2 har en tendens att överskatta andelen av den förklarade variationen vid applicerandet av många variabler. Viktigt är även att poängtera vad b-koefficientens riktning betyder för mina oberoende variabler (inkomst och klimatoro). Om inkomst-koefficienten är positiv innebär det att en stabilare ekonomisk situation leder till en mer positiv inställning till klimatanpassningar. Är inkomst-koefficientens riktning negativ innebär det att en svagare ekonomisk situation leder till en mer positiv inställning till klimatanpassningar. För klimatorons b-koefficient innebär en

positiv riktning att en låg grad av klimatoro leder till en positiv inställning till klimatanpassningar, medan en negativ riktning innebär att ökad klimatoro leder till en mer positiv inställning till klimatanpassningar.

Tabell 2: Effekten av hushållsinkomst och klimatoro på inställningen till klimatanpassningar bland 10 av EU:s medlemsländer

		Sverige	Neder- länderna	Belgien	Irland	Tyskland	Frankrike	Spanien	Italien	Polen	Ungern
Modell 1	Inkomst	0,242**	0,388***	0,496***	0,712***	0,301***	0,404***	0,279***	0,348***	0,111	0,273**
	Constant	6,547***	6,810***	6,711***	6,859***	6,511***	7,077***	7,116***	6,979***	7,733***	6,732***
	Adj R ²	0,004	0,011	0,025	0,043	0,008	0,018	0,01	0,012	0	0,004
	n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161
Modell 2	Klimatoro	-0,835***	-0,909***	-0,821***	-0,876***	-0,798***	-0,860***	-0,649***	-0,547***	-0,632***	-0,302***
	Constant	9,274***	10,137***	10,228***	10,647***	9,671***	10,597***	9,955***	9,432***	9,742***	8,201***
	Adj R ²	0,099	0,101	0,089	0,088	0,092	0,123	0,051	0,033	0,061	0,012
	n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161
Modell 3	Inkomst	0,259**	0,387***	0,447***	0,656***	0,278***	0,354***	0,290***	0,331***	0,444	0,243*
	Klimatoro	-0,838***	-0,921***	-0,802***	-0,844***	-0,795***	-0,846***	-0,654***	-0,552***	-0,630***	-0,303***
	Constant	8,918***	9,535***	9,346***	9,381***	9,210***	9,900***	9,407***	8,772***	9,644***	7,666***
	Adj R ²	0,104	0,115	0,11	0,125	0,099	0,136	0,062	0,045	0,06	0,016
Modell 4	Inkomst	0,365***	0,465***	0,445***	0,666***	0,259***	0,366***	0,297***	0,317***	0,109	0,219*
	Klimatoro	-0,691***	-0,848***	-0,778***	-0,824***	-0,766***	-0,807***	-0,575***	-0,545***	-0,637***	0,304***
	Kön	-0,440***	-0,302*	0,08	Finns ej	-0,125	-0,031	-0,083	-0,052	-0,206	0,2
	Ålder	0,009**	-0,003	0,007*	0,008*	0,007**	0,004	0,008*	0,006	-0,008*	0,013***
	Vänster- Höger	0,221***	0,165***	0,068*	0,002	0,084***	0,093***	0,126***	0,070**	-0,009	0,104***
	Constant	7,435***	8,981***	8,470***	8,940***	8,600***	9,145***	8,322***	8,186***	10,274***	6,152***
	Adj R ²	0,167	0,137	0,116	0,126	0,108	0,146	0,077	0,051	0,065	0,038
n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161	

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

5.1.1 Tolkning av resultat i modell 1

I modell 1 studerar vi enbart sambandet mellan vårt index (de tre olika klimatanpassningarna) och vår oberoende variabel (hushållsekonomin) för de 10 EU-länderna. Vi kan därmed beskriva modell 1 som en bivariat regression mellan vår beroende variabel och vår huvudsakliga oberoende variabel. Vi ser att värdet för "Adj R²" varierar en hel del mellan länderna. Lägst Adj R² har Polen som har 0, men b-koefficienten är inte signifikant och det är därmed för stor risk att resultatet är orsakat av slumpen vilket gör att vi inte kan dra några slutsatser utifrån resultatet. Om vi istället tittar på de länder med signifikanta b-värden så ser vi att Adj R² för Sverige, Tyskland och Ungern ligger lågt och förklarar enbart 0,4% och 0,8% av den förklarade variationen i vår beroende variabel. Tittar vi istället på de länder med högst Adj R²-värden så ser vi att Irland, Belgien och Frankrike förklarar betydligt större del av den förklarade variationen i vår beroende variabel, men är fortfarande en tämligen låg siffra.

När vi studerar ländernas b-koefficient så ser vi bland annat att Polen är det landet som har lägst värde på 0,111. Men värdet är, som sagt, det enda i modell 1 som inte är signifikant och det går därmed inte att diskutera resultatet vidare. Om vi däremot ska studera signifikanta samband så kan vi utläsa att Sverige (0,242**), Spanien (0,279***) och Ungern (0,273**) ligger relativt lågt, vilket innebär att en stabil ekonomisk situation inte spelar lika stor roll för en positiv inställning till klimatanpassningar i de tre länderna. Länder med betydligt högre b-koefficient är Irland (0,712***), Belgien (0,496***) samt Frankrike (0,404***), vilket antyder att det finns en tydlig koppling mellan en stabil ekonomisk situation och en positiv inställning till klimatanpassningar i länderna. Resultatet indikerar att det finns en skillnad i synen på klimatanpassningar mellan individer med svagare och stabilare ekonomiska situationer. Oavsett om vi studerar länderna med lägst eller högst B-värde så ser vi att det finns ett samband mellan en mer stabil hushållsekonomisk situation och en mer positiv inställning till klimatanpassningar. Sambandet indikerar att teorin "Rational Choice Theory" hjälper oss att förstå varför sambandet ser ut som det gör. I modell 1 verkar det som, precis som teorin påpekar, att det finns ett samband mellan bättre ekonomisk ställning och en mer positiv inställning till klimatanpassningar. Den positiva inställningen vid en högre inkomst är rationell med tanke på att det ekonomiska bakslaget inte blir lika hårt för individer med säkra ekonomier till skillnad från individer med osäkra ekonomier.

Det är tydligt att b-koefficienten varierar en del mellan länderna och att sambanden är olika starka. Att b-koefficienten varierar så mycket mellan länderna kan bero på att medelinkomsten och den ekonomiska ojämlikheten som infinner sig mellan EU-länderna. Det är en teori som vi argumenterar för i avsnitt 2.3.3. Om vi jämför ländernas köpkraft (PPS) med värdet på b-koefficienterna i modell 1 så ser vi att teorin stämmer i generella drag. De nordvästra länderna påvisar ett starkare samband mellan hushållsinkomsten och en positiv inställning till klimatanpassningar. De två undantagen som vi ser är Sverige och delvis Tyskland. Varför den jämförande teorin inte hjälper oss att förklara sambanden i Sverige och Tyskland är oklart, men resultatet indikerar att en bättre ekonomisk situation inte påverkar inställningen till klimatanpassningar speciellt mycket i de två länderna. Vi kan således anta hypotes 3 ”Det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om den ekonomiska situationens påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsländer”.

5.1.2 Tolkning av resultat i modell 2

I modell 2 gör vi på precis samma sätt som vi gjorde i modell 1 eftersom att båda modellerna är bivariata regressionsanalyser och de ska jämföras med varandra för att utröna vilken av faktorerna som påverkar EU-medborgarens inställning till klimatanpassningar mest. Vi börjar därmed att studera värdet av Adj R² och ser att värdena för alla länder är betydligt högre än i modell 1. Det innebär alltså att vår andra oberoende variabel (klimatoro) förklarar en betydligt större andel av den förklarade variationen i vår beroende variabel än vad vår första oberoende variabel (hushållsinkomst) gör. De länder med lägst Adj R²-värde är de länder som ligger i den sydöstra delen av Europa, alltså Spanien (5,1%), Italien (3,3%), Polen (6,1%) och Ungern (1,2%). Länderna där ”klimatoro” förklarar en större andel av den förklarade variationen i vår beroende variabel (klimatanpassningar) är de nordvästra länderna. Det är länder som Sverige (9,9%) och Nederländerna (10,1%), men det land med högst Adj R²-värde är Frankrike (12,3%).

Vad gäller ländernas b-koefficienter så ser vi, även här, att modell 2 visar på betydligt starkare samband än vad modell 1 gör. Att länderna påvisar ett så pass starkt samband kan förklaras genom teorin ”Value-Belief-Norm” (NBV). Teorin, som det står om i avsnitt 2.3.2, menar att om individen känner en koppling till ett abstrakt problem så omvandlar individen känslorna till konkreta handlingar för att råda bot på problematiken. Det innebär således att individen är

mer benägen till handling om hen känner ett hot mot ett abstrakt mål eller sina grundläggande värderingar (Bouman, 2020). För att konkret applicera teorin på min studie skulle vi kunna ge ett exempel: Klimatförändringen hotar djurens, naturens och vår egen överlevnad vilket leder till att individen känner klimatoro. Klimatoron omvandlas sedan till konkreta handlingar för att bekämpa problematiken (klimatförändringen) genom att vara mer villig att tillämpa klimatanpassningar. Länderna som påvisar svagast samband mellan den beroende och oberoende variabeln i modell 2 är de EU-länderna som ligger åt sydost. Ungern (-0,302***) påvisar svagast samband följt av Italien (-0,547***), Polen (-0,632***) och Spanien (-0,649***). Det svagare sambandet indikerar att ökad klimatoro inte leder till en mer positiv inställning till klimatanpassningar i lika stor utsträckning som i de övriga länderna. Länderna som påvisar starkast samband är de nordvästra, Nederländerna (-0,909***) är starkast följt av Irland (-0,876***), Frankrike (-0,860***) och Sverige (-0,835***). B-koefficientens negativa lutning indikerar att: ju mer oroad individen är över klimatförändringen desto mer positiv är individen till klimatanpassningar.

Att sambanden är starkare i de nordvästra länderna kan, precis som jag nämner i avsnittet "2.2.3 Teori om en komparativ studie mellan EU-länderna", bero på att prioriteringen av klimatkrisen och om huruvida medborgarna anser att klimatförändringen är ett allvarligt hot för mänskligheten varierar mellan de nordvästra och sydostliga länderna. De sydostliga länderna (Ungern, Polen, Spanien och Italien) tenderar att ha medborgare med en mer skeptisk inställning till klimatförändringen och dess påverkan. Det leder således till att klimatoron är lägre bland EU:s sydostliga medlemsländer än bland de nordvästra (Bouman et al, 2020). Vi kan därmed anta hypotes 4 "Det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om klimatorons påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater".

Eftersom att modell 2 visar på starkare samband mellan klimatoro och klimatanpassningar än ekonomisk situation och klimatanpassningar så kan vi anta hypotes 2 "EU-medborgarens klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än sin ekonomiska situation bland EU:s medlemsstater". Det leder därmed till att vi förkastar hypotes 1 "EU-medborgarens uppfattning om sin ekonomiska situation påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än klimatoron bland EU:s medlemsstater".

5.1.3 Tolkning av resultat i modell 3

I modell 3 analyserar vi de oberoende variablerna för att se hur klimatoro och inkomst påverkar varandra i förklaringen om individens inställning till klimatanpassningar. Vi ser att modell 3 förklarar en större andelen av den förklarade variationen i samtliga länder i vår beroende variabel. Andelen varierar dock mellan länderna. Länderna som skiljer sig minst mellan modell 1 och 3 är Ungern och Italien. Vi kan konstatera att Adj R² har blivit betydligt större i modell 3 än i modell 1, vilket beror på att "klimatoro" förklarar en betydligt större del av den förklarade variationen i den beroende variabeln än vad hushållsinkomsten gör.

Länderna som skiljer sig mest mellan modell 1 och 3 är Sverige, Nederländerna, Belgien och Frankrike. Vi kan således fastställa att den oberoende variabeln "oro inför klimatförändringen" hjälper oss att förklara en betydligt större andel av den förklarade variationen i vår beroende variabel. Trots det förändras inte Adj R²-värdet för vår oberoende variabel (hushållsinkomst) så mycket som man kan tro, vilket innebär att variablerna ger kompletterande förklaringar.

Resultatet visar att b-koefficienten för variabeln "oro inför klimatförändringen" har ett betydligt starkare samband med inställningen till klimatanpassningar än vad ekonomisk situation har. Vad gäller skillnaderna för b-koefficienten för hushållsinkomstens påverkan på inställningen till klimatanpassningar mellan länderna i modell 1 och 3 så påverkas den tämligen lite. Vi ser en viss ökning i Sverige (från 0,242** till 0,259**) och Spanien (från 0,279*** till 0,290***). Det innebär alltså att sambandet mellan hushållsinkomst och inställningen till klimatanpassningar blir starkare när vi lägger till vår andra oberoende variabel "oro inför klimatförändringen". De övriga länderna som visar signifikanta b-koefficienter minskar relativt lite mellan modell 1 och 3. Minskningen innebär att sambandet mellan hushållsinkomst och inställningen till klimatanpassningar blir aningen svagare när vi lägger till den oberoende variabeln "oro inför klimatförändringen".

Om vi istället diskuterar skillnaderna i modell 2 och 3 så ser vi relativt små förändringar för värdet av Adj R². Det innebär att den ekonomiska situationen inte bidrar speciellt mycket i att förklara den förklarade variationen i vår beroende variabel eftersom att värdena inte skiljer sig så mycket åt mellan modell 2 och 3. Det sker en ökning i alla länder utom Polen som inte har

ett signifikant värde på hushållsinkomsten. Irland är det landet som ökar mest mellan modell 2 och 3. Det sker en så pass liten ökning i Adj R² mellan modell 2 och 3 i de resterande länderna att det inte är av relevans att diskutera vidare.

Om vi istället fokuserar på skillnaderna i b-koefficienten mellan modell 2 och 3 så ser vi att det sker en mycket liten ökning i Sverige, Spanien, Italien, Ungern, men störst ökning sker i Nederländerna. En minskning sker i de resterande länderna som är relativt små. Den största minskning av b-koefficienten sker i Irland. Generellt är förändringarna i b-koefficienterna mellan modell 2 och 3 så pass små att vi kan anta att mina oberoende variabler inte kan förklaras av varandra.

5.1.4 Tolkning av resultat i modell 4 (kontrollvariabler)

I modell 4 ingår de ovannämnda variablerna (hushållsinkomst och klimatoro), men det tillkommer ytterligare tre kontrollvariabler i modell 4 eftersom att tidigare forskning pekar på dess påverkan på individens inställningen till klimatanpassningar. De tre nya variablerna i modell 4 är: kön, ålder samt politisk placering på vänster-/högerskalan. När de tre nya variablerna ingår ser vi att det sker en viss ökning av Adj R²-värdet för samtliga länder i regressionsanalysen. Det innebär alltså att de tre nytillkomna oberoende variablerna förklarar en större andelen av den förklarade variationen i samtliga länder i vår beroende variabel än vad de tre tidigare modellerna gör, men skillnaderna är inte speciellt stora. Det betyder att kontrollvariablerna inte är stora bidragande faktorer för förklarandet av den förklarade variationen i vår beroende variabel. De länder vars Adj R²-värde som ökade minst var Belgien, Irland, Italien och Polen. Landet med störst ökning av Adj R² mellan modell 3 och 4 är Sverige (från 10,4% till 16,7%), följt av Nederländerna (från 11,5% till 13,7%) och Ungern (från 1,6% till 3,8%). Ökningen beror främst på kontrollvariabeln "kön", men även "politisk placering" som verkar vara viktigare faktorer i länderna.

Vad gäller den ekonomiska situationens skillnader mellan ländernas b-koefficienter i modell 3 och 4 så ser vi att skillnaderna varierar olika mycket, både ökning och minskning av lutningen. De länder som påvisar en ökning av sambandet mellan hushållsinkomsten och inställningen till klimatanpassningar mellan modell 3 och 4 är Sverige, Nederländerna, Irland, Frankrike och Spanien. I Sverige och Nederländerna ser vi att "kön" och "politisk placering"

har relativt starkt samband med inställningen till klimatanpassningar. I Sverige har kön till och med ett starkare samband med klimatanpassningar än vad hushållsinkomsten har. De tre tillagda kontrollvariablerna stärker således sambandet mellan hushållsinkomsten och inställningen till klimatanpassningar. De länder som påvisar en minskning av sambandet mellan hushållsinkomsten och inställningen till klimatanpassningar i modell 4 är Belgien, Tyskland, Italien och Ungern. Polen räknas inte hit eftersom Polen inte har signifikanta b-koefficienter för "hushållsinkomst".

Studerar vi b-koefficienten för klimatoro mellan modell 3 och 4 så ser vi att sambandet försvagas i samtliga länder utom i Polen och Ungern där sambandet stärks marginellt. Om vi tittar på tabell 2 så ser vi att det framför allt beror på kontrollvariabeln kön, men även politisk placering. Det innebär att en liten del av klimatoron ser ut att kunna förklaras av kön och politisk placering. De oberoende variabelernas b-koefficienter är tydligt signifikanta vilket innebär att både ekonomisk situation och klimatoro är två rejäla faktorer som påverkar inställningen till klimatanpassningar.

5.1.5 Tolkning av resultat i modell 5 (interaktionsvariabel)

Interaktionsvariabeln analyseras för att se om klimatoro har olika effekt bland ekonomiskt starkare och ekonomiskt svagare medborgare. Genom att dikotomisera variabeln för ekonomisk situation (hushållsinkomst) så grupperar vi variabelkategorierna så att bättre ekonomisk situation är 1 och sämre ekonomisk situation är 0 och multiplicerar variabeln med klimatoro. Om vi får signifikant effekt på interaktionsvariabeln i något av EU-medlemsstaterna så indikerar det att klimatoron för individerna i medlemsstaten får olika effekt om den ekonomiska situationen är stark/svag.

Tabell 3. Klimatorons effekten på individers inställning till klimatanpassningar med stark/svag ekonomisk situation (Interaktionsvariabel)

	Sverige	Neder- länderna	Belgien	Irland	Tyskland	Frankrike	Spanien	Italien	Polen	Ungern
Modell 5 Inkomst	0,478***	0,383***	0,255*	0,687***	0,263***	0,236*	0,324**	0,248*	-0,064	0,367*
Klimatoro	-0,812***	-0,765***	-0,665***	-0,843***	-0,770***	-0,727***	-0,588***	-0,511***	-0,545***	-0,374
Kön	-0,447***	-0,312**	0,076	0	-0,125	-0,044	-0,085	-0,051	-0,209	0,203
Ålder	0,009**	-0,003	0,008**	0,008*	0,007***	0,004	0,008*	0,006	-0,008*	0,014***
Vänster- Höger	0,222***	0,163***	0,066*	0,002	0,084***	0,094	0,126***	0,069**	-0,009	0,102***
Interaktion	0,132	-0,095	-0,150*	0,022	0,004	-0,103	0,018	-0,048	-0,118	0,089
Constant	7,280***	9,136***	8,855***	8,901***	8,594***	9,406***	8,272***	8,772***	10,648***	5,839***
Adj R ²	0,168	0,137	0,118	0,126	0,108	0,147	0,077	0,051	0,066	0,038
n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

I modell 5 studerar vi interaktionsvariabeln för medlemsstaterna och ser att den enbart är signifikant i Belgien. Det innebär att Belgien verkar vara det enda landet i min undersökning som pekar på att klimatoron har olika effekt bland ekonomiskt starkare/svagare individer på attityden till klimatanpassningar. Resultatet är negativt och indikerar därmed att ekonomiskt starkare grupper är mer oroad över klimatförändringen vilket leder till mer positiv inställning till klimatanpassningar. Interaktionsvariabeln är även nära gränsen *: $p < 0,05$ i Frankrike (0,079), men värdet är fortfarande för högt för att vara statistiskt säkerställt. I de resterande 8 länderna har klimatoron samma effekt på individerna oavsett ekonomisk situation. Vi anser att 1 av 10 länder inte är tillräckligt för att anta hypotes 5 ”Klimatorons effekt på inställningen till klimatanpassningar är större bland ekonomiskt starkare individer än ekonomiskt svagare individer” och vi kan således varken anta eller förkasta hypotesen.

6. Slutsatser

Avslutningsvis sker en summering av de resultat som vi har analyserat och kommit fram till. I slutsatser gör vi en kort sammanfattning av resultatdelen för att återkoppla till mitt syfte, mina frågeställningar och de teorier som har tillämpats. Eftersom att en del av uppsatsens syfte var att utröna om EU-medborgarens ekonomiska situation eller klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar i störst utsträckning så kan vi utifrån resultatdelen tydligt konstatera att klimatoro påvisar betydligt starkare samband med klimatanpassningar än individens ekonomiska situation. Vi antar således hypotes 2 "EU-medborgarens klimatoro påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än sin ekonomiska situation bland EU:s medlemsstater" och förkastar hypotes 1 "EU-medborgarens uppfattning om sin ekonomiska situation påverkar inställningen till klimatanpassningar i större utsträckning än klimatoron bland EU:s medlemsstater". Det starka sambandet ser vi genom att resultatet (β -koefficienten) indikerar att klimatoron i många länder påvisar dubbelt så starkt samband som hushållsinkomsten. Samtidigt kan vi se att båda är två kompletterande förklaringar som bör beaktas vid tillämpandet av klimatanpassningar.

Det starka sambandet kan förklaras genom teorin Value-Belief-Norm (VBN), som bygger på att om individen känner en koppling till ett abstrakt problem så omvandlar individen känslorna till konkreta handlingar för att råda bot på problematiken (Bouman, 2020). För att konkret applicera teorin på min studie skulle vi kunna ge ett exempel: Klimatförändringen hotar djurens, naturens och vår egen överlevnad vilket leder till att individen känner klimatoro. Klimatoron omvandlas sedan till konkreta handlingar för att bekämpa problematiken (klimatförändringen) genom att individen är mer villig att applicera klimatanpassningar. Vi ser även att klimatoron har starkast samband med klimatanpassningar i de nordvästra EU-länderna och svagast samband med de sydostliga. Att klimatoron har olika effekt på ekonomiskt starka och ekonomiskt svaga grupper kan inte fastslås eftersom enbart Belgien påvisar ett signifikant värde för interaktionsvariabeln i modell 5. Vi kan således varken anta eller förkasta hypotes 5 "Klimatorons effekt på inställningen till klimatanpassningar är större bland ekonomiskt starkare individer än ekonomiskt svagare individer".

Skillnaden mellan EU-länderna vad gäller klimatoro kan förklaras genom att prioriteringen av klimatkrisen och om medborgarna anser att klimatförändringen är ett allvarligt hot för mänskligheten varierar mellan de nordvästra och sydostliga länderna. De sydostliga EU-länderna (Ungern, Polen, Spanien och Italien) tenderar att ha medborgare med en mer skeptisk inställning till klimatförändringen och dess påverkan medan de nordvästra länderna anser att klimatförändringen är ett av de viktigaste problemen mänskligheten står inför. Vi kan därmed anta hypotes 4 “det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om klimatorns påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater”.

Vi ser en liknande trend vad gäller EU-medborgarens ekonomiska situation där det finns ett samband mellan individens ekonomiska situation och inställningen till klimatanpassningar, om än något svagare. Sambandet kan förklaras genom Rational Choice Theory (RCT) som menar att den positiva inställningen vid en högre inkomst är rationell med tanke på att det ekonomiska bakslaget inte blir lika hårt för individer med säkra ekonomier till skillnad från individer med osäkra ekonomier. Det är alltså rationellt att agera mot klimatförändringen om individen har en ekonomi som tillåter det. Precis som det infinner sig skillnader mellan nordvästra och sydostliga delen av EU vad gäller sambandet mellan klimatoro och klimatanpassningar så ser vi samma problematik i frågan om den ekonomiska situationens påverkan på klimatanpassningar bland EU-medlemsländerna. Vi kan således anta hypotes 3 “det finns tydliga likheter/skillnader i fråga om den ekonomiska situationens påverkan på EU-medborgarnas inställning klimatanpassningar bland EU:s medlemsstater”. Skillnaden kan teoretiskt förklaras av ländernas välstånd där individernas köpkraft (PPS) som är ett mått på invånarnas medelinkomst kopplas till vad varor och tjänster kostar i landet. Enligt Eurostat (2019) så är det återigen skillnad på de nordvästra och sydostliga länderna. De nordvästra länderna uppvisar betydligt högre PPS per invånare än de sydostliga länderna gör. Man kan se att individens ekonomiska situation som påverkande faktor på klimatanpassningar kan härledas ur den ekonomiska ojämlikheten inom den Europeiska unionen.

Referenser

Alvesson, M & Sköldbberg, K. (2017). Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur. ISBN:9789144111131

Bloomberg (2020). Climate change is europeans top worry but not everywhere. Hämtad 2021-12-28, Från: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-14/climate-change-is-europeans-top-worry-but-not-everywhere-map>

Bord, R.J., O'Connor, R.E & Fisher, A. (2000). In what sense does the public need to understand global climate change? Public Underst. Sci., 9 (3), pp. 205-218, 10.1088/0963-6625/9/3/301

Borgstede, C., Andersson, M & Johnsson, F (2013). Public attitudes to climate change and carbon mitigation—Implications for energy-associated behaviours. Volume 57. Pages 182-193, ISSN 0301-4215, <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.01.051>.

Boudon, R. (2003). Beyond rational choice theory. Annu. Rev. Sociol. 29:1–21

Bouman, T., Verschoor, M., Casper J., Albers., Böhm, G., Stephen D., Fisher., Wouter Poortinga., Whitmarsh, L., Steg, L. (2020). When worry about climate change leads to climate action: How values, worry and personal responsibility relate to various climate actions, Global Environmental Change, Volume 62, 102061, ISSN 0959-3780, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102061>

Bunge, M. (1996). Finding Philosophy in Social Science. New Haven, CT: Yale Univ. Press

Capstick, S., Whitmarsh, L., Poortinga, W., Pidgeon, N & Upham, P (2015). International trends in public perceptions of climate change over the past quarter century Wiley Interdiscip. Rev. Clim. Change, 6 (1), pp. 35-61, [10.1002/wcc.321](https://doi.org/10.1002/wcc.321)

Djurfeldt, G., Larsson, R & Stjärnhagen, O. (2010). Statistisk verktyglåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 9789144048963

Eriksen, S.H., Nightingale, A.J., and Eakin, H., (2015). Reframing adaptation: the political nature of climate change adaptation. *Global Environmental Change*, 35, 523–533.
doi:10.1016/j.gloenvcha.2015.09.014

Esser, H. (2009). Rationality and commitment: the model of frame selection and the explanation of normative action. In Raymond Boudon: *A Life in Sociology, Part Two: Toward a General Theory of Rationality*, ed. M Cherkaoui, P Hamilton, 2:207–30. Oxford: Bardwell

Eurobarometer (2021). Climate Change. Hämtad 2021-17-11, från <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273>

Europaparlamentet (2009). Européernas attityder till klimatförändringen. Hämtad 2021-16-11, från https://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/12_07/report_eb711_climat_change_sv.pdf

European Social Survey (2016). Hämtad 2021-16-11, från <https://www.europeansocialsurvey.org/data/download.html?r=8>

Eurostat (2019). Median equivalised disposable income, 2019. Uppdaterad 2021-05-04. Hämtad 2021-12-20, från: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Median equivalised disposable income, 2019 v3.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Median_equivalised_disposable_income_2019_v3.png)

Fisher, D.R (2004). *National Governance and the Global Climate Change Regime*, Lanham, MD Rowman & Littlefield Publishers, (206 pp)

Ford, J.D., Berrang-Ford, L. & Paterson, J. (2011). A Systematic review of observed climate change adaptation in developed nations. *Climatic Change* 106, 327–336 . <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10584-011-0045-5>

Fransson, N. & Garling, T. (1999). Environmental concern: conceptual definitions, measurement methods, and research findings. *J. Environ. Psychol.*, 19 (4) , pp. 369-382, 10.1006/jevp.1999.0141

Hechter, M., & Kanazawa, S. (1997). Sociological Rational Choice Theory. *Annual Review of Sociology*, 23, 191–214. <http://www.jstor.org/stable/2952549>

Hornsey, M.J., Harris, E.A., Bain, P.G. & Fielding, K.S. (2016) Meta-analyses of the determinants and outcomes of belief in climate change. *Nat. Clim. Change*, 6 (6), pp. 622-626, 10.1038/nclimate2943

IPCC (2008). Glossary of Terms for Working Group II. Hämtad: 2021-12-06, från: <http://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg2.pdf>

IPCC (2014). *Climate Change Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge: Cambridge University Press.

Indexmundi (2020). Författad: 2020-01-01. Hämtad: 2021-11-29, från: <https://www.indexmundi.com/map/?v=21&r=eu&l=sv>

Jeffrey, P & McIntosh, B.S. (2006). Description, Diagnosis, Prescription: A Critique of the Application of Co-evolutionary Models to Natural Resources, 20:307-22

Kahan, D.M., Peters, E., Wittlin, M., Slovic., P., Ouellette, L.L., Braman, D & Mandel G. (2012). The polarizing impact of science literacy and numeracy on perceived climate change risks. *Nat. Clim. Change*, 2 (10), pp. 732-735, 10.1038/nclimate1547

Kent State University (2021). SPSS tutorials: Weighting cases. Senast uppdaterad 2021-11-19. Hämtad 2021-12-08, från <https://libguides.library.kent.edu/SPSS/WeightCases>

Knight, K.W. (2016). Public awareness and perception of climate change: a quantitative cross-national study. *Environ. Sociol.*, 2 (1), pp. 101-113, 10.1080/23251042.2015.1128055

Kristianssen A-C, Granberg M. (2021). Transforming Local Climate Adaptation Organization: Barriers and Progress in 13 Swedish Municipalities. *Climate*. 9(4):52. <https://doi.org/10.3390/cli9040052>

Kroneberg, C., & Kalter, F. (2012). Rational Choice Theory and Empirical Research: Methodological and Theoretical Contributions in Europe. *Annual Review of Sociology*, 38, 73–92. <http://www.jstor.org/stable/23254587>

Kiser, E and Hechter, M. (1998). The Debate on Historical Sociology: Rational Choice Theory and Its Critics. *American Journal of Sociology* 104(3):785–791. doi:10.1086/210086.

Lee, T.M., Markowitz, E.M., Howe, P.D., Ko, C.-Y & Leiserowitz, A.A. (2015). Predictors of public climate change awareness and risk perception around the world. *Nat. Clim. Change*, 5 (11), pp. 1014-1020, 10.1038/nclimate2728

Malka, A., Krosnick, J.A & Langer, G. (2009). The association of knowledge with concern about global warming: trusted information sources shape public thinking. *Risk Anal.*, 29 (5), pp. 633-647, 10.1111/j.1539-6924.2009.01220.x

Mayer A, Smith EK. (2017). Rethinking Economic Conditions and Environmental Attitudes: Macroeconomic Effects, Individual Experiences, and Subjectivity. *Social Currents.*;4(4):342-359. doi:[10.1177/2329496516670185](https://doi.org/10.1177/2329496516670185)

Mood, C. (2009). Problems without ends: how rational choice theory escapes its explanatory task. In Raymond Boudon: A Life in Sociology, Part Two: Toward a General Theory of Rationality, ed. M Cherkaoui, P Hamilton, 2:271–87. Oxford: Bardwell

Naturvårdsverket. Vad är klimatanpassning? Hämtad 23-11-2021, från: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomställningen/det-globala-klimatarbetet/parisavtalet/vad-ar-klimatanpassning/>.

Ogunbode, C, A., Doran, R. & Böhm, G. (2019). Exposure to the IPCC special report on 1.5 °C global warming is linked to perceived threat and increased concern about climate change. *Climatic Change* 158, 361–375. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10584-019-02609-0>

Pelling, M (2011). *Adaptation to Climate Change : From Resilience to Transformation*, Taylor & Francis Group. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/lib/gu/detail.action?docID=958494>

Pelling, M & Garschagen, M. (2019). Put equity first in climate adaptation. *Nature* 569, 327-329. doi: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1038/d41586-019-01497-9>

Poortinga, W., Whitmarsh, L., Steg, L., Böhm, G & Fisher, S. (2019) Climate change perceptions and their individual-level determinants: A cross-European analysis, *Global Environmental Change*, Volume 55, Pages 25-35, ISSN 0959-3780, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.01.007>.

Regeringskansliet. (2021). Hämtad 23-11-2021, från: <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/parisavtalet/>

Remling, E. (2018). Depoliticizing adaptation: a critical analysis of EU climate adaptation policy, *Environmental Politics*, 27:3, 477-497, DOI: 10.1080/09644016.2018.1429207

Ricci, M., Bellaby, P., Flynn, R. (2010) Engaging the public on paths to sustainable energy: Who has to trust whom? *Energy Policy*, 38, pp. 2633-2640, 10.1016/J.ENPOL.2009.05.038

Duncan J. Russel, Roos M. den Uyl, Laura de Vito, (2018). Understanding policy integration in the EU—Insights from a multi-level lens on climate adaptation and the EU’s coastal and marine policy. *Environmental Science & Policy*, Volume 82, Pages 44-51, ISSN 1462-9011, <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2017.12.009>

Runhaar, H., Wilk, B., Persson, Å. et al. (2018). Mainstreaming climate adaptation: taking stock about “what works” from empirical research worldwide. *Reg Environ Change* 18, 1201–1210. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10113-017-1259-5>

Saxena, A., Qui, K., Robinson, S. (2018). Knowledge, attitudes and practices of climate adaptation actors towards resilience and transformation in a 1.5°C world. *Environmental Science & Policy*, Volume 80, Pages 152-159, ISSN 1462-9011, <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2017.11.001>.

Snow, C.E & Diberners, K.E. (2016). *Science Literacy: Concepts, Contexts, and Consequences* National Academies Press, Washington, DC

SPSS-Akuten (2010). Guide: Korrelation. Författad av: Anders Sundell, 2010-01-08. Hämtad: 2021-12-08, från <https://spssakuten.com/2010/01/08/korrelation-1/>

SPSS-Akuten, (2012). Guide: Konstruera ett index från flera variabler Författad av: Anders Sundell, 2012-04-28. Hämtad: 2021-12-08, från: <https://spssakuten.com/2012/04/28/guide-konstruera-ett-index-fran-flera-variabler/>

Statistics How to (2021). Adjusted R2 / Adjusted R-Squared: What is it used for? Uppdaterad: 2021. Hämtad: 2021-12-09, från: <https://www.statisticshowto.com/probability-and-statistics/statistics-definitions/adjusted-r2/>

Statistics Solution (2021). Regression Table. Uppdaterad: 2021. Hämtad: 2021-12-09, från: <https://www.statisticssolutions.com/regression-table/>

Szabó, M., Lovibond P.F. (2002). The cognitive content of naturally occurring worry episodes *Cognit. Ther. Res*, 26 , pp. 167-177, 10.1023/A:1014565602111

Tjernström, E. & Tietenberg, T. (2008). Do differences in attitudes explain differences in national climate change policies?, *Ecological Economics*, Volume 65, Issue 2, Pages 315-324, ISSN 0921-8009, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2007.06.019>.

Urban, J., Vačkářová, D. & Badura T. (2021). Climate adaptation and climate mitigation do not undermine each other: A cross-cultural test in four countries”, *Journal of Environmental Psychology*, Volume 77, 101658, ISSN 0272-4944, <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101658>.

Wamsler, C. (2014). *Cities, disaster risk, and adaptation*. Routledge, London.
https://books.google.es/books?hl=sv&lr=&id=ne-nAqAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&ots=vVZo0D3kA8&sig=ZrGnGIVzKoB85ceVZ0B_VvLqQSQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Whitmarsh, L. (2011). Scepticism and uncertainty about climate change: dimensions, determinants and change over time. *Glob. Environ. Change*, 21 (2), pp. 690-700, 10.1016/j.gloenvcha.2011.01.016

Zafirovski, M. (2018). Rational Choice Theory or Pretense? The Claims, Equivalences, and Analogies of the “Economic Approach to Human Behavior”, *Sociological Spectrum*, 38:3, 194-222, DOI: 10.1080/02732173.2018.1469446

Appendix

A1. Ökad beskattning på fossila bränslen för att reducera klimatförändringen

	Sverige	Neder- länderna	Belgien	Irland	Tyskland	Frankrike	Spanien	Italien	Polen	Ungern
Inkomst	0,228***	0,209***	0,238***	0,341***	0,189***	0,296***	0,207***	0,173***	0,062	0,068
Klimatoro	-0,266***	-0,354***	-0,304***	-0,283***	-0,290***	-0,262***	-0,174***	-0,176***	-0,165***	-0,157***
Kön	-0,238***	-0,024	-0,006	0,140**	0,023	0,086	0,016	-0,044	-0,15	0,103
Ålder	0,006***	0,003	0,007***	0,010***	0,007***	0,006***	0,004*	0,004*	0	0,005*
Vänster- Höger	0,081***	0,069***	0,032*	-0,004	0,062***	0,018	0,045*	0,029*	0,002	0,069***
Constant	2,584***	3,332***	3,309***	2,840***	2,964***	3,180***	3,300***	3,358***	4,170***	2,816***
Adj R ²	0,106	0,09	0,092	0,117	0,095	0,102	0,047	0,032	0,022	0,031
n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161

A2. Subventioner för förnybarenergi för att reducera klimatförändringen

	Sverige	Neder- länderna	Belgien	Irland	Tyskland	Frankrike	Spanien	Italien	Polen	Ungern
Inkomst	0,046	0,114***	0,199***	0,199***	0,076**	0,046	-0,002	0,110***	0,045	0,011
Klimatoro	-0,153***	-0,188***	-0,241***	-0,287***	-0,211***	-0,232***	-0,164***	-0,150***	-0,199***	-0,007
Kön	-0,079	-0,026	0,075	-0,053	-0,006	0,049	-0,002	0,017	0,034	-0,003
Ålder	0,003*	0,001	0,003**	-0,003*	0,004***	0,002*	0,007***	0,003*	-0,001	0,003*
Vänster- Höger	0,055***	0,033**	0,028**	0,033*	0,027**	0,043***	0,047***	0,029**	-0,007	0
Constant	1,778***	1,955***	2,066***	2,769***	2,144***	2,323***	1,945***	1,987***	2,481***	1,352***
Adj R ²	0,064	0,047	0,072	0,073	0,051	0,07	0,044	0,027	0,028	0,001
n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161

A3. Förbud för de minst energieffektiva hushållsapparaterna för att reducera klimatförändringen

	Sverige	Neder- länderna	Belgien	Irland	Tyskland	Frankrike	Spanien	Italien	Polen	Ungern
Inkomst	0,123**	0,141***	0,003	0,142***	-0,005	0,024	0,083**	0,037	-0,022	0,158**
Klimatoro	-0,267***	-0,309***	-0,232***	-0,272***	-0,260***	-0,305***	-0,245***	-0,237***	-0,278***	-0,140***
Kön	-0,115	-0,240***	0,016	-0,083	-0,148***	-0,160***	-0,091	-0,029	-0,077	0,094
Ålder	0	-0,007***	-0,003*	0,001	-0,004***	-0,005***	-0,003	0	-0,006***	0,004*
Vänster- Höger	0,089***	0,057***	0,008	-0,02	-0,008	0,037***	0,023	0,01	-0,002	0,037*'
Constant	3,005***	3,681***	3,077***	3,347***	3,502	3,585***	3,128***	2,886***	3,617***	1,989***
Adj R ²	0,079	0,089	0,032	0,052	0,045	0,079	0,043	0,034	0,05	0,026
n	1421	1470	1665	2103	2655	1861	1492	1513	1250	1161